

24. Tiistaina 14 päivänä maaliskuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta 762

Hallituksen esitys n:o 246/1988 vp.
Lakialoite n:o 38/1988 vp.
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 17

2) Ehdotus laiksi syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain muuttamisesta 765

Hallituksen esitys n:o 204/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 12

3) Ehdotus laiksi valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön ,,

Hallituksen esitys n:o 203/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 13

4) Ehdotukset laeiksi ennakkoperintälain 10 ja 19 §:n sekä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 5 §:n muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 1
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 14

5) Ehdotus laiksi auto- ja moottori-
pyöräverosta annetun lain muuttamisesta 766
Hallituksen esitys n:o 2

Siv.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 15

6) Ehdotus laiksi etuostolain 1 §:n muuttamisesta 766
Siv.

Hallituksen esitys n:o 236/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 16

Ainoa käsittely:

7) Ehdotus muutoksista vuoden 1988 tulo- ja menoarvioon 767

Hallituksen esitys n:o 247/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen käsittely:

8) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 58 ja 94 §:n ja lukiolain 32 ja 60 §:n muuttamisesta 783

Hallituksen esitys n:o 12
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3

Esitellään:

9) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 18 laiksi kuntien yleisestä valtionosuudesta ja yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta ,,

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta 784

11) Lakivaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta laiksi taloudellista toimintaa harjoittavan yhdistyksen muuttamisesta osuuskunnaksi (HE n:o 220/1988 vp.)

12) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä laiksi poliisilain 7 a §:n 2 momentin kumoamisesta (HE n:o 9)

13) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä laiksi työnvälityslain 17 §:n muuttamisesta (HE n:o 240/1988 vp.)

14) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta (HE n:o 241/1988 vp.) ..

15) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laeiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n muuttamisesta (HE n:o 230/1988 vp.)

16) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksestä maatalouden työaikalain ja laiksi nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE n:o 16)

17) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä laiksi valtion virkamieslain voimaanpanolain muuttamisesta (HE n:o 11)

Puhetta johtaa puhemies **S o r s a**.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Ahde, Almgren, Backman, Donner, Hautala, Helle, Holvitie, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kauppinen, Kekkonen, Laurila, Lax, Paloheimo, Pystynen, Saapunki, Saarinen, Salolainen, Sarapää, Tennilä, Uitto, Virolainen, Vistbacka ja Väänänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Pysty-

Siv. nen ja Salolainen sekä yksityisasioiden takia edustajat Ahde, Backman, Järvisalo-Kanerva, Lax, Saapunki, Suominen ja Uitto sekä 17 päivään tätä kuuta virkatehtävien vuoksi edustajat Aaltonen, Almgren, Donner, Helle, Holvitie, Laurila, Paloheimo, Saarinen, Tennilä, Virolainen, Vistbacka ja Väänänen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Järvenpää ja Sarapää.

Uusia hallituksen esityksiä

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan maaliskuun 10 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 24—27, jotka nyt on edustajille jaettu.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Korttesalmi: Herra puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu normaalisti eli huomenna kello 13. Käsitteltävänä on kymmenen asiaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 246/1988 vp.

Lakialoite n:o 38/1988 vp.

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2

Suuren valiokunnan mietintö n:o 17

P u h e m i e s: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Käsittelyn pohjana toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamisen osalta on suuren valiokunnan mietinnössä siitä tehty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin

vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Esillä oleva ehdotus valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta sisältää muitakin uudistuksia kuin ns. valtioneuvoston kyselytunnin, josta viime päivien aikana on eniten puhuttu. Uusi lisäys, johon lyhyesti viitataan ja jota äskeisellä huomautuksella tarkoitin, koskee nimenomaan sitä, että selvityksen pääsääntöisesti lähetetään tämän uudistuksen jälkeen valmistelevasti käsiteltäväksi valiokuntaan, jonka tulee valmistaa mietintö eli ehdottaa lausunnon sanamuoto. Mielestäni tämä uudistus on erittäin hyvä samoin kuin olisi ollut hyvä lisäys SKDL:n valiokuntaedustajien vastalauseessa mainittu ehdotus siitä, että hallinnonalojen viisivuotissuunnitelmat saatettaisiin siten kuin vastalauseessa ilmaistaan eduskunnan käsittelyyn.

Mitä tulee valtioneuvoston kyselytuntiin, niin nyt hyväksyttävän muutoksen jälkeen puhemiesneuvosto siis valitsee valtioneuvostolle lähetettävät kysymykset ajankohtaisuuden, merkittävyyden ja kiinnostavuuden perusteella. Opposition kansanedustajana täytyy toivoa, että puhemiesneuvosto nimenomaan näillä perusteilla valintansa suorittaa ja että puhemiesneuvosto tasapuolisuutta tässä suhteessa kaikkia edustajaryhmiä kohtaan toteuttaa.

Haluaisin tässä yhteydessä todeta sen seikan, että puhemiesneuvoston ulkopuolella on, jos oikein olen laskenut, neljä tässä eduskunnassa nyt esiintyvää eduskuntaryhmää. Mielestäni pitäisi löytää joku luonteva tapa, jolla kaikki eduskuntaryhmät voisivat olla vaikuttamassa silloin, kun päätöksiä tehdään puhemiesneuvostossa vaikkapa nyt esillä olevan asian osalta, mutta mahdollisesti sellaisia asioita on muitakin. Kun eduskunnassa nyt toimii puhemiehen johdolla tämä kehittämisryhmä, jonka esityksiin nyt esillä olevat uudistukset perustuvat, tämä kehittämisryhmä kenties saattaisi näitä muitakin mahdollisuuksia miettiä, tai ehkä se voisi ainakin pohtia mm. sitä, josta edellä mainitsin.

Lopuksi totean, että tämän hallituksen esityksen liitteenä on mielenkiintoinen katsaus kysymysinstituution kehittymisestä eräissä muissa maissa. Kiinnitän tämän osalta huomiota kah-

teen seikkaan. Nimittäin Englannissa näyttää olevan sellainen käytäntö, että jokaisen parlamentin alahuoneen istunnon alussa on kolmen vartin aika varattu kansanedustajien kysymyksille. Mielestäni tätä mahdollisuutta kannattaisi pohtia myös meillä. Edelleen Englannissa vallitsevan käytännön mukaan mikä tahansa kysymyksistä voi johtaa parlamentissa äänestykseen ministeriölle annettavasta epäluottamuslauseesta. Tämäkin asia saattaisi olla aiheellista ainakin tarkkaan selvittää, olisiko syytä meillä ryhtyä noudattamaan samaa menettelyä.

Edelleen viitataan vielä Tanskan parlamentin osalta tehtyyn selvitykseen, josta ilmenee, että kansanedustaja voi vielä tiistaina eli kolme arkipäivää ennen kyselytuntia toimittaa kyselyn, johon vielä saman viikon aikana saa vastauksen. Siis tiistaina esittää kyselyn, saman viikon aikana saa vastauksen. Tämä on, mikäli se todella näin, niin kuin tämän selvityksen mukaan on kirjoitettu, toteutuu, mielestäni sellainen esimerkki, jota myös Suomessa voitaisiin ryhtyä noudattamaan.

Puhemies (koputtaa): Pyydän edustajia tarkkaavaisesti seuraamaan keskustelua ja käymään yksityiset keskustelunsa istuntosalin ulkopuolella!

Ed. Wahlström: Herra puhemies! SKDL on omassa aloitteessaan esittänyt, että hallinnonalojen viisivuotissuunnitelmat tuotaisiin eduskunnan käsittelyyn. Tällaista ehdotusta ei valiokunta kuitenkaan ole hyväksynyt. Ehdotan valiokunnan mietintöön jätetyn vastalauseen perusteella seuraavaa perustelulausumaa:

”Eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän mahdollisuudet tuoda hallinnonaloittaiset viisivuotissuunnitelmat hallituksen esityksinä eduskunnan käsiteltäviksi sekä edustajan aloiteoikeuden vastaavan laajentamisen.”

Ed. Haavisto: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoroni oikeastaan vastauspuheenvuorona ed. Laineelle. Ed. Laine viittasi siihen, että muiden maiden parlamenteissa keskustelu parlamentin ja hallituksen välillä on paljon elävämpää kuin Suomessa. Esimerkiksi kun Intian parlamentin vieraita kävi täällä, he kertoivat, että Intian parlamentissa on joka päivä mahdollisuus edustajilla asettaa hallitukselle kysymyksiä ja hallitus joutuu niihin saman tien vastaamaan.

Näiden muodollisten edellytysten lisäksi kiinnittäisin huomiota siihen, että viime aikoina ta-

vallisillakin suullisilla kyselytunneilla mielestäni hallitus ei ole vastannut kaikkiin kysymyksiin siinä hengessä, jota nämä kyselytunnit edellyttäisivät, eli että edustajien kysymyksiin paneudutaan kunnolla ja ollaan valmiita niistä käymään keskustelua. Mielestäni on valitettavaa, jos sellaisia oireita ilmenee, että myös nämä uudet kyselytunnit saavat muodon, jossa hallitus hyvin mekaanisesti ottaa vastaamisvelvollisuutensa eikä ole valmis käymään täällä salissa keskustelua.

Ed. Säilynoja: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Wahlströmin tekemää ehdotusta ja vielä siinä toivossa, että tässä eduskunnan työskentelyssä edettäisiin siihen suuntaan, että nämä viisivuotissuunnitelmat lähitulevaisuudessa tulisivat eduskunnan käsittelyyn.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan tämän lakialoitteen osalta mm., että ainakin osa aloitteissa tarkoitetuista asioista tulee pohdittaviksi ryhdyttäessä asetettavassa komiteassa valmistelemaan hallitusmuodon 6 luvun säännösten uudistamista. Nyt mielestäni eduskunnalla olisi oiva mahdollisuus tukea tätä SKDL:n vastalauseessa esitettyä pontta, jolla voitaisiin vauhdittaa nimenomaan asetettavan komitean työtä.

On totta, että tämä viisivuotissuunnitelmien käsittelyn tuominen tänne eduskuntaan merkitsee melkoista muutosta vallankäytössä eduskunnan ja hallituksen välillä. Mielestäni sillä samalla lisättäisiin eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia ja nimenomaan vaikutusmahdollisuuksia siihen, miten hallinnonaloittein toimintoja kehitetään. Lähden siitä, että emme me täällä jatkossa ilmeisesti hankkeita pane tarkeysjärjestykseen, mutta voisimme ottaa kantaa niihin suuntaviivoihin, millä tavalla kullakin hallinnonalalla kehitys etenee. Siinä mielessä kannatan lämpimästi esitettyä lausumaa.

Ed. Alho: Herra puhemies! Haluan puolestani korostaa sitä, että kun perustuslakivaliokunnassa on toistuvasti havaittu ongelmaksi se, että hallitusmuodon 6 luku, joka käsittelee valtiontaloutta, pitäisi uudistaa, niin tämä valmistelutyöhän on vireillä koko ajan oikeusministeriössä, ja jos oikein hyvin käy, niin eduskunta voi saada osan näistä ehdotuksista käsiteltäväkseen jo tämän vaalikauden aikana. Nehän liittyvät juuri budjettikäytäntöön ja moniin muihin sellaisiin asioihin, jotka ovat todella eduskunnan kannalta tärkeitä asioita saada uudistettavaksi

niin, että todella eduskunnan mahdollisuudet vaikuttaa niihin ratkaisuihin, joita valtion tulo- ja menoarviossa ja hallinnon keskipitkissä suunnitelmissa tehdään, voisivat vahvistua.

Mutta sen lisäksi juuri jos puhutaan viisivuotissuunnitelmista ja esimerkiksi valtakunnallisista sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmista, niin tämän kaltaisten asioiden esilletulo asianomaisissa erityisvaliokunnissa voi olla myös mahdollista hoitaa puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan yhteisesti asettamassa eduskuntatyön uudistamisen työryhmässä. Eihän välttämättä esimerkiksi valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmien käsittely asianomaisessa valiokunnassa, joko talous- tai sosiaalivaliokunnassa, sinänsä ole tavoiteltavaa, mutta tärkeintä olisi tietysti se, että jollakin muodollisella tavalla myös näitten painopisteistä eduskunnalla olisi muitakin mahdollisuuksia lausua kuin vain hallituksen kertomuksen yhteydessä, joka on selvästi hyvin jälkikätehen tapahtuva ja jolla ei voi vaikuttaa tulevaisuuden ratkaisuihin. Tässä suhteessa eduskuntatyön kehittämisen on jatkuttava tämänkin valtiopäiväjärjestyksen muuttamisen osalta ja ennen kaikkea niillä tavoilla, joilla valiokuntien asemaa paitsi asianomaisia lakeja säädettäessä myös tällaisten pitkän tähtäimen suunnitelmien kehittämistyössä voitaisiin vahvistaa, ja se tapahtuu, ei niinkään hallitusmuodon 6 luvun kautta, vaan juuri tämän eduskuntatyön uudistamisen kautta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Alho totesi, että ei ole tavoiteltavaa saada esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon viisivuotissuunnitelmia eduskunnan käsiteltäväksi. Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän kanta tähän asiaan on päinvastainen. Meidän mielestämme nimenomaan on tavoiteltavaa, että viisivuotissuunnitelmat saataisiin eduskunnan käsiteltäväksi jo hyvissä ajoin ennen kuin ne hyväksytään.

Tietysti nykyisin, kun käytäntö on se, että viisivuotissuunnitelmat hyväksytään budjetin antamisen yhteydessä, niin budjettikäsitteilyn yhteydessä on mahdollisuus valtiovarainvaliokunnalla näihin asioihin ottaa kantaa. Mutta erikoisvaliokunnilla, joilla näihin liittyvä asian tutkimus on, jotka joutuvat lainsäädäntöä käsittelemään, olisi tarvetta saada esittää kantansa viisivuotissuunnitelmiin ja nimenomaan siihen osaan viisivuotissuunnitelmista, missä puhutaan tulevista kehittämislinjoista, jotka eivät

koske yksistään määrärahaesityksiä. Määrärahoihin voidaan ottaa kantaa budjetin yhteydessä, mutta nimenomaan siihen osuuteen nähden, mikä koskee kehityssuunnitelmia, olisi välttämätöntä, että nämä asiat saataisiin eduskunnan ja valiokuntien käsittelyyn. Tässä mielessä me toivomme, että eduskunnan työtä uudistettaessa myös selvitetäisiin, miten viisivuotissuunnitelmat saadaan riittävän ajoissa eduskunnan käsiteltäväksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Wahlström ed. Säilynojan kannattamana ehdottanut perusteluihin vastalauseen viimeisen kappaleen mukaista lausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekmässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Wahlströmin ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 204/1988 vp.

Lakivaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 12

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 203/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 13

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laeiksi ennakkoperintälain 10 ja 19 §:n sekä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 1
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 14

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 2

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2

Suuren valiokunnan mietintö n:o 15

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi etuostolain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 236/1988 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1

Suuren valiokunnan mietintö n:o 16

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Eduskunta on ilmeisesti yksimielisesti suorittamassa tämän pienen korjauksen, jolla jossain määrin parannetaan kuntien mahdollisuuksia etuostolain käyttöön. Haluaisin kuitenkin tässä yhteydessä evästyksenä tulevia lainsäädäntövalmisteluja silmälläpitäen todeta sen, että tässä suunnassa olisi edettävä pidemmälle. Olisi parannettava kuntien mahdollisuuksia hankkia käyttöönsä sitä maata, jota se tarvitsee mm. asuntorakennustoimintaan ja muuhun yleishyödylliseen rakennustoimintaan. Tässä suhteessa viittaa mm. niihin ehdotuksiin, joista julkisuudessa on ker-

rottu ympäristöministerin ehdotuksina viime joulukuulta, ja toivottavasti tässä puheenvuorossa mainitut asiat saavat lähiaikoina hallituksen esityksen muodon ja saapuvat eduskuntaan. En ole aivan varma, olisiko niitä mahdollisesti vielä kehitettävä ja parannettava, mutta joka tapauksessa kuntien maanhankintamahdollisuuksia olisi lisättävä.

Lainsäädännöllisten toimien ohella tarvitaan myös rahaa, ja tässä suhteessa katseet kohdistuvat tulevaan valtion budjettiin, jossa tulisi varata mahdollisuus valtion tuen antamiseen kunnille kuntien maanhankintatoimenpiteitä varten.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Tässä aivan oikein lisätään kuntien mahdollisuuksia hankkia kohtuuhintaista maata mm. asunto- ja virkistys- sekä suojelutarkoituksiin. Tässä yhteydessä on kuitenkin muistutettava, että tällaisella lainsäädännöllä ei ole suurta merkitystä, elleivät kunnat halua käyttää lain suomien mahdollisuuksia, joita tämän hyväksyttävän lakiehdotuksen kautta ja jo ennestään olevien lakien kautta on kyllä.

Minun mielestäni pitäisi valtion viranomaisen taholla harkita myöskin sellaista menettelyä, että niitä kuntia kohtaan, jotka eivät halua käyttää näitä mahdollisuuksia, myöskin asetetaan velvoitteita valtion asuntolainoja myönnettäessä tai ainakin niiden tasoa määrättäessä. On nimittäin aivan turhaa meidän tehdä tällä lainsäädäntöä, elleivät kunnat sitten konservatiivisuudessaan halua käyttää niitä hyväksi. Sen takia toivon, koska asunnon saaminen kaikille kansalaisille on yhteinen tavoitteemme, että se onnistuisi myöskin tällä tavalla valtion tuella ja, sanoisin, lievästi painostaenkin tarvittaessa.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Olemme käsittelemässä todella aika merkittävää asiaa, vaikka se ei ilmeisesti kovin paljon tässä etene. Pitkään on jo koettu ongelmana se, että kunnilla ei ole ollut mahdollisuuksia eikä aina oikeastaan haluakaan hankkia maata, niin tärkeää kuin se olisi ollutkin. Ja tapahtuuko nyt ratkaisevaa muutosta, jos kuntien johdossa ja valmistelevissa elimissä tällä kertaa ovat näitä asioita käsittelemässä ja päättämässä pääasiassa suurten rakennusfirmojen edustajat ja myöskin muut sellaiset suunnat, jotka eivät suinkaan katso kokonaisuutta, vaan ennemminkin suppean ryhmän tai jonkin firman etua? Nämä tekijät ovat eräs suuri jarru lainsäädännöstä huolimatta, tulee lainsäädäntö minkälaiseksi tahan-

sa. On myös korjattava, kuka on päättämässä ja vaikuttamassa kuntien hallinnossa näihin asioihin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus muutoksista vuoden 1989 tulo- ja menoarvioon

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 247/1988 vp.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu, sitten ryhdytään asian yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin esitellään menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Sen jälkeen esitellään mietinnön perusteluissa oleva tulo- ja menoarvion tasapainoa osoittava kappale sekä lopuksi perustelut. Pääluokkia ja perusteluja esiteltäessä ei yleiskeskustelua niistä enää sallita, vaan ainoastaan asianomaisella kohdalla ehdotukset lyhyine perusteluineen.

Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytään, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Elinkeinoelämä elää tilinpäätösten aikaa. Toimitusjohtajat järjestään kuvaavat niitä sanoilla "tydyttävä", "hyvin tydyttävä", jopa "hyvä". Maamme todella elää ennennäkemättömän hyvinvoinnin aikaa, aikaa, joka kestävyydellään on yllättänyt asiantuntijatkin. Arvioita on jatkuvasti jouduttu korjaamaan aikaisempia myönteisempään suuntaan. Erikoisesti puunja-

lostusteollisuus on pystynyt merkittävästi parantamaan rahoitusasemaansa vientihintojen nousussa ja pyörien käydessä täysillä. Myös pankkien tulos on ollut hyvä. Voitot ovat olleet miljardiluokkaa. Kantohinnat ovat nousseet 15—20 % yli hintasuositussopimuksen ja puun hankinta on ollut helppoa. Tämä on lisännyt myös maaseudun pääomia ja pääomahuoltoa. Työllisyys on parempi kuin yli kymmeneen vuoteen. Vuonna 1988 työttömien lukumäärä oli 13 300 alempi kuin edellisenä vuonna.

Näissä oloissa luulisi, että kansakunta on tyytyväinen oleviin oloihin ja yhteiskuntakritiikki pienimmillään. On selvää, etteivät etujärjestöt luonteensa mukaisesti koskaan myönteistä lausuntoa annakaan. Mutta luulo ei ole yleensä tiedon väärä. Ainakin julkista sanaa seurattessa tuntuu, että nythän asiat vasta huonosti ovatkin. Miljardituloksen tehneen pankin johtaja aloittaa synkkäsävyisen jeremiadin kertomalla, kuinka pankin verotus on noussut. Metsänomistajia yllytetään puunmyyntilakkoon. Tässä vain joitakin karkeimpia esimerkkejä.

Erikoisesti voi panna merkille sen nurinkurisen vaatimuksen, että tulojen huomattavastikin lisääntyessä verotuksen pitäisi markkamääräisestikin laskea. Sitähän eivät mitkään suunnitelmamat koskaan ole edes edellyttäneet. Taloudellisesti näin myönteisissä oloissa repivä kritiikki tuskin lisää arvostelijoitten uskottavuutta. Yhteiskunnallisen vastuun kantamista ei yritysten itsensä odotetakaan toimintaohjeekseen asettavan, mutta vastuunalaisimpien johtajien luulisi ymmärtävän, että joidenkin on maassa tätäkin vastuuta eli yhteiskunnallista vastuuta kannettava. Jotkut on pantu tätäkin vastuuta kantamaan mm. siksi, että yritysten menestysmahdollisuudet säilyisivät ja paranisivat.

Kultaisella pilvellä on kuitenkin usein musta reunus. Ainakin on mahdollista, että sellainen saattaa syntyä. Näin on asia tässäkin tilanteessa. Huolimatta siitä, että teollisuutemme käy täysillä, vienti vetää ja kauppataasekin oli vielä viime vuonna 200 miljoonaa markkaa ylijäämäinen, niin velkaantumismuhti ja erikoisesti sen jatkuminen on saanut huolestuttavat mittasuhteet. Vaihrotaseen vaje oli viime vuonna 12,6 miljardia markkaa ja uhkaa vielä tänä vuonna nousta suuremmaksi. Viime vuoden lopussa ulkomainen nettovelka oli 69,6 miljardia markkaa eli 16 % bruttokansantuotteesta. Valtion osuus tuosta velasta oli vain 23,5 miljardia markkaa, eikä tilanne olekaan valtion osalta huolestuttava. Valtionvelan osuus suhteessa

bruttokansantuotteeseen on päinvastoin laske-
massa.

1970-luvun puolivälissä ulkomainen nettovel-
kamme ylitti 20 % bruttokansantuotteesta. Sil-
loin oltiin myös erittäin huolestuneita. Olihan
tunnettu amerikkalainen taloustieteilijä —
muistaakseni Galbraith — todennut, että maa,
jonka velka ylittää 20 % bruttokansantuottes-
ta, ei voi pysyä demokratiana. Tilanne maail-
mantaloudessa on tuon jälkeen ratkaisevasti
muuttunut. Enää ei 20 %:n velkaantumista voi
noin kuvata. Maat kestävät huomattavasti suu-
remman velkaantumisen.

Itse totean asian niin, että mitä suuremmaksi
suhteessa bruttokansantuotteeseen velka nou-
see, sitä pienemmäksi käyvät maan riippumat-
toman talouspolitiikan mahdollisuudet sekä ul-
koisessa että sisäisessä talouspolitiikassa. Velan
määrä on kääntäen verrannollinen talouspoliit-
tiseen toimintavapauteen. Ei tarvitse mitään
muuta kuin viitata yhteiskuntajärjestelmien vä-
häiseen vakavuuteen esimerkiksi Etelä-Ameri-
kan maissa ja miksei myös ns. kansandemokra-
tioissa.

Pohjoismaista Tanska on velkaantumisen
suhteen hyvä vai pitäisikö sanoa huono malli ja
esimerkki. Siellä velkaantumisaste on noin
40 %. Kukaan ei voi sanoa, ettei Tanska toimisi
kuten demokratian pitääkin, mutta karvaiden
lääkkeitten ottaminen on tanskalaisillakin edes-
sään. Verotus on korkea, bensiinikin taitaa
maksaa markan enemmän kuin meillä täällä
Suomessa ja maassa suunnitellaan noin 100 000
julkisen viran lopettamista parin lähivuosisym-
menen aikana. Myös Norja on liiallisten luotto-
hanojen aukipidon ansiosta tervehdyttämistoi-
mien edessä. Jopa eräät pankitkin ovat luotto-
tappioitten takia lähellä vararikkotilaa.

Suomella on sama kehityssuunta nähtävissä,
ellei mitään kehityksen suunnalle tehdä. Velko-
jen korot, kehitysapu, matkailutaseen alijäämä
ovat viemässä maamme taloutta liukuvalle pin-
nalle. Haluan todeta, että kansantaloutemme
ulkomaisen velan korot rasittavat vaihtotaset-
tamme tänä päivänä jo noin kymmenellä mil-
jardilla markalla. Varmaa on myös, että nykyi-
nen korkeasuhdanne ei ole jatkuvaa. Laskukau-
si tulee, jolloin kauppatasekin on vaarassa
kääntyä pahasti alijäämäiseksi. Silloin ovat
leikkaukset kovat, ellei nyt vaihtotaseen laskua
saada käännetyksi vaakatason ja kohti tasa-
painoa.

Nyt esillä olevan lisäbudjetin yleisperusteluis-
sa on lääkkeiden ensimmäiset reseptit. Ensim-

mäinen resepti perustuu julkisen talouden me-
nojen hillintään. Lisäbudjetti itsessään on jo
malli siitä. Tässä tammikuun 27 päivänä anta-
massaan lisäbudjetissa hallitus toteaa, että se ei
anna tänä kevätistuntokautena tavanomaista li-
sämenoarvioesitystä. Yleensä eduskunta on saa-
nut käsiteltäväkseen toukokuussa miljardin,
parin, viime vuonna toukokuussa jopa neljän
miljardin markan lisäbudjetin, jonka käsittely
on tavallisesti päättänytkin eduskunnan kevät-
istuntokauden. Nyt tämä talvibudjetti lisää hal-
lituksen jäljiltä menoja vain 104 miljoonaa
markkaa, ja valiokunnassa on tähän lisätty suo-
malaisten joukkojen menoja Namibiassa 143,5
miljoonalla markalla.

Joka tapauksessa suuret lisäbudjetit ovat
omiaan lisäämään valtion menoja. Jo joulu-
kuussa budjetin palautekeskustelussa esitin, et-
tei taloudellisesta ylikuumenemisesta johtuen li-
säbudjettia tulisi tänä vuonna lainkaan antaa.
Tämän kehityksen soisi jatkuvan yleismenette-
lynä vastaisuudessaakin, kuten lisäbudjetin yleis-
perusteluissa lausutaankin. Valtiovarainvalio-
kunta on toistuvasti esittänyt, että laaja lisä-
budjettikäytäntö ei ole yleisen talousarviohen-
gen mukainen. Tämän vuoksi tulisikin valtion
hallintoviranomaisille antaa ymmärtää, että
varsinaisen budjetin valmisteluun on syytä suh-
tautua siinä mielessä, ettei lisäbudjetteja tul-
taisi antamaan.

Hallitus toteaa myös, että valtion menokehi-
tyksen hillitsemiseksi se aikoo pidättäytyä esi-
tämästä lisämäärärahoja valtion harkinnanva-
raisiin menoihin. Suunta on tässä tilanteessa pe-
rusteltu.

Hallitus toteaa myös, että valtion henkilöstön
määrää aletaan vähentää luontaista vaihtuvuut-
ta hyväksi käyttäen. Äsken totesin, että Tans-
kassa puhutaan jopa 100 000 hengen vähentä-
misestä. Siksi on uskomatonta se häly ja sanoi-
sin myös kielenkäyttö, mitä ammattijärjestöt
ovat nostaneet valtioneuvoston päätöksestä
2 800 viran täyttämättä jättämisestä ja lakkaut-
tamisesta.

Julkisen sektorin ja varsinkin kunnallisen
alan virkojen ja toimien määrä on 15 vuoden ai-
kana noussut niin hurjaa vauhtia, että näin jat-
kuen kaikki suomalaiset parissakymmenessä
vuodessa palvelisivat vain toinen toisiaan. On
aivan selvää, että näin ei voi jatkua. Lisäksi luu-
lisi olevan selviö, että hallintobyrokratiassa on
lukuisia virkoja, jotka lähinnä teknisen kehi-
tyksen takia ovat jääneet tarpeettomiksi. On ai-
van varmaa, että hallinnossa on perinteisiä jou-

lukuun ja juhlaan vahteja, jotka ovat unohtuneet paikoilleen vuosikymmeniksi. (Ed. Jaakonsaari: Tuo on loukkaavaa kielenkäyttöä!) Näiden perkaamisen luulisi olevan järjestöjenkin etu.

Tähän tilanteeseen vielä vaikuttaa se, että hallitus on todella ryhtynyt sanoista tekoihin nyt esillä olevan lisäbudjetin perusteiden mukaisesti byrokratian, nimenomaan hallintobyrokratian vähentämiseksi, ohjeiden, normien ja säännösten karsimiseksi. Tästä on saatu tuloksia viime vuoden loppuun mennessä. On varsin kiinnostavaa todeta mm. seuraavaa. Valtiovarainministeriön palkkaosaston normeista on 55 määräystä ja ohjetta kumottu ja voimassa on enää 163 määräystä. Liikenneministeriön tieliikenneosaston normeista on kumottu peräti 500. Voimaan on jäänyt vain 90 normia. Autorekisterikeskus on kumonnut viime vuonna 88 normia, voimaan on jäänyt vielä 200 normia. Sosiaalishallituksen yleiskirjeistä on kumottu 23 ja lääkintöhallituksen yleis- ja ohjekirjeistä on kumottu 75 kappaletta. Maatilahallituksenkin normeista on kumottu peräti 204. Sanon kuitenkin, että vieläkin perkaamisen varaa on. Yhteensä on todettu normipäätöksiä hallinnossa olevan 8 355. Näistä sellaisenaan jää voimaan puolet eli 4 181. Loput aiotaan kumota tai uusia. Näihin lukuihin eivät sisälly liikelaitoksiksi muutettavien Valtionrautateiden ja Postin telelaitoksen normit. Lisäksi eduskunnalle on äskettäin annettu lakiesitys viranomaisten määräyksiä ja ohjeita koskevista toimenpiteistä.

Kaiken kaikkiaan hallinnon joustavuuden ja selkeyden lisäämiseksi on päästy hyvään alkuun. Tämä vähentää ja muuttaa julkishallinnon tehtäviä. Toimenpiteen taustalla on valtiovarainministeriön ja ministeri Puolanteen päätös viime vuoden toukokuun 12 päivästä koskien nimenomaan valtioneuvoston kansliaa ja ministeriöitä. Kun tässä päätöksessä on lukuisia hallinnon järjehtämistoimenpiteitä, olisi ihmeellistä, ellei tämä vaikuttaisi myös virkoihin, niiden lakkauttamiseen, muuttamiseen tai säilyttämiseen varsinkin, kun lakkauttaminen ei koskisi muita kuin avoimena olevia virkoja. Järjestöjen luulisi olevan järjehtävien rationalisointitoimenpiteiden takana, sillä tarkoituksenmukaisesti toteaminenhan on nimenomaan ammattien ja ammatin arvostusta lisäävä asia.

Useimmat valtionyhtiöt kokevat toimivansa kuin uimari painot jaloissaan sen takia, että niitten pääomahuolto on vaikeasti hoidettavissa

ja raskaasti organisoitavissa. Ne toivovat mahdollisuuksia listautua pörssiin niin, että ne osakekauppoilla voisivat hoitaa kipeän pääomatarpeensa. Nykytilanteessa ja suurien investointien edessä muutaman kymmenen miljoonan markan osakepääomat valtion budjeteissa eivät asiaa ratkaise. Budjettivaroin ei ole myöskään mahdollista eikä markkinatalouden kannalta viisastakaan rahoittaa tällä tavoin tipoitain taloudellisin perustein toimivia yrityksiä. Onkin asiallista, että hallitus on lisäbudjetin perustelujen mukaan ryhtynyt selvittämään mahdollisuuksia Rautaruukin listautumisesta pörssiin. Yhtä välttämätöntä olisi myönteinen yksityisen osakepääoman ratkaisu mm. Enso-Gutzeitin osalta.

Voi vain kysyä, onko paras etsikkoaika jo päästetty menemään ohitse. Rahamarkkinoita kiristettäessä tai korkeasuhdanteen kääntyessä laskuun tuskin osakkeitten kysyntä ainakaan kasvaa enempää samoin kuin tuskin emissioarvokkaan nousee. Kiinnostavana piirteenä ja avarampien kamarien ovea avaamaan pyrkivänä, herra puhemies, on todettava äskeinen puoluesihteerin Kandolinin kannanotto valtionyhtiöitten pörssiinmenon puolesta. Taisi mennä oikealta ohitse joistakin sosialidemokraateistakin.

Herra puhemies! Taloudellisen toiminnan korkeapaine on vaikuttamassa budjettiin paitsi tuloja lisäämällä myös joissakin tapauksissa menoja vähentämällä. Siitä on esimerkkinä se, että lakisääteisiä työttömyysturvarahoja ei tarvita arvioitua määrää. On ilmennyt, että joillakin tahoilla on esiintynyt halukkuutta vuodattaa tekokyyneleitä sen takia, että Namibia-varojen katteeksi valtiovarainvaliokunta on ottanut säästyviä työttömyysturvavaroja. Tässä yhteydessä on todettava, että sieltä olisi voitu ottaa asiallisesti vielä enemmän. Työttömyysturvarahathan ovat lakisääteisiä, ja työttömyyden vähentyessä niiden tarve myös vähenee. Jos tarve lisääntyy, niitä luonnollisesti voidaan lisätä. (Eduskunnasta: Päivärahoja voitaisiin korottaa, ed. Mäki-Hakola!)

Jos itse olisin saanut valita, olisin ottanut YK-joukkojen määrärahat kehitysapumäärärahoista, sillä varsin perustellusti voisi katsoa, että tämä käyttötarkoituksen kannalta olisi tarkoituksenmukaista. Näin saisi maamme syntyvät kustannukset myös välittömästi takaisin. Tunnettuahan on, että rauhanturvajoukkojen kustannusten takaisinmaksu laahaa jatkuvasti jäljessä aiheuttaen maaillemme ylimääräisiä kustannuksia. Tällä kertaa meillä on YK:ltä

saatavia vielä Kyproksen rauhanturvapataljoonan osalta 2,4 miljoonaa USA:n dollaria, Golanin osalta 4,1 miljoonaa dollaria ja Libanonin osalta 21,8 miljoonaa USA:n dollaria. Jos markan kurssiksi arvioidaan 4,3 suhteessa dollariin, tämä tietäisi meillä olevan saamista YK:lta tänä päivänä 121,5 miljoonaa markkaa.

Todettakoon lisäksi, että YK maksaa rauhanturvajoukkojemme kuluista vain noin puolet. YK maksaa nimittäin tavallisen sotilaan palkkakustannuksista 950 Amerikan dollaria. Se tekee 4 085 markkaa. Tämän lisäksi erikoismies saa 280 Amerikan dollaria. Se tekee 1 204 markkaa, eli erikoismies saa 5 289 markkaa tämän päivän kurssin mukaan. Lisäksi henkilökohtaisesta varustuksesta tulee 70 dollaria eli noin 300 markkaa. Kalusto maksetaan 30, 30, 20 ja 20 %:n erin takaisin neljän vuoden aikana, eli esimerkiksi Libanonissa YK-joukoista on Suomi saanut suunnilleen puolet siitä, mitä tämä Suomelle maksaa. Sanonpa vain, että mielestäni ei liene tarkoitus, että Suomi maailmanjärjestölle on kökkätoissa, kun monet muut merkittävätkin maat ajavat niin sanotusti leppäluokalla.

Kuten totesin, taloudellisen toiminnan vilkkaus ja pyörien kiivas pyöriminen tuo valtion kassaan ylimääräistä rahaa. Sitäkään ei ole syytä tuhjata, kuten vuonna 1974 valtiovarainministeri Virolaisen aikana, jolloin holtittomalla rahankäytöllä hallitus nopeasti tyhjäksi ylitse pursuilevan valtion kassan niin, että muutaman kuukauden kuluttua maassamme oli kassakriisi. Nyt ei ole syytä menetellä näin. Ohjat on pidettävä kireällä ja valtion menotalous aisoissa. Sitä edellyttää myös tämänhetkinen suhdannepoliittinen tilannekin.

Toisaalta ei ole oikein kerätä veronmaksajilta ylimääräisiä veroja. Julkisessa sanassa käydään keskustelua sen väitteen takia, että veroprosentti olisikin suurempi kuin varsinaisessa tämän vuoden tulo- ja menoarviossa arvioitiin. Asiaan on syytä suhtautua aivan rauhallisesti ja normaalina asiana. Kun tulot kasvavat, kasvaa myös verotus. Kun tulonlisäys tulee tavallisen verovelvollisen osalta lisäksi verotettavaksi ns. marginaaliveroprosentilla, se nostaa keskimääräistä veroprosenttia. Tämä on aivan selvä taloudellinen asia. (Eduskunnasta: Ja kokoomus on sen takana!) — Ehkä lausuilijat tämän tietävätkin, mutta on niin hyvä huutaa muodin mukaan kuorossa.

On varmaa, että valtiolle tiukan rahapolitiikan ja kasvaneen tulokertymän takia todella kertyy kassaan varoja. Ne pitää palauttaa. Toi-

saalta suhdannepoliittinen tilanne ei mahdollista kulutuskysynnän lisäämistä. Tästä voimme olla yksimielisiä. Siksi olisi enemmän kuin perusteltua laskea jo kesken vuotta kaikkia valtion tuloverotaulukkoja pari prosenttiyksikköä eli jokainen numero taulukossa pari numeroa alemmaksi. Tätä ei kuitenkaan otettaisi ennakonpidätyksessä huomioon vaan palautettaisiin veronmaksajille kuluvan vuoden verotuksen valmistuttua ensi vuoden lopulla.

Mitä tämä sitten valtiolle maksaisi? Totean, että yhden numeron pudottaminen verotaulukossa jokaisessa ryhmässä merkitsisi noin miljardin markan vähennystä valtion verotuloissa. Minä epäilen, että lisäverokertymä liikkuu josakin 5 miljardin markan korvilla. Tämä on arvio. Se voi olla vähemmänkin, mutta taloudellisen tilanne osoittaa jotakin tällaista.

Lopuksi, herra puhemies, totean, että ellei ratkaisua tehdä, ruotsalaiset sosialidemokraattirationalisti, valtiovarainministeri Fäldtin johdolla jättävät Suomen korkeine veroasteineen Eec:n edessä ihmettelemään, että näinkös tässä kävikin. Ruotsissa riitti rohkeus, Suomessa se petti, se nähdään. Tämä ei tietäisi hyvää maamme tulevaisuudelle. Oppositiolta on turha näitä kysellä. He huutavat aina tuuleen, tuuli sitten tai ei.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakolan puheenvuoro oli monessa mielessä aika lailla ennätyksellinen. Hän aloitti puheenvuoronsa toteamalla, että yhteiskuntakritiikki maassa on pienimmillään, pienempi kuin se juuri koskaan on ollut. Jos ei seuraisi mitään muuta kuin edes oman puolueensa lehtiä, jo sieltä pitäisi huomata, että tuolle väitteelle ei perusteita löydy. Minäkin seuraan jopa Uuden Suomen kirjoittelua, sekä sitä, mitä siellä kirjoitellaan kokoomuksen eduskuntaryhmän kokouksista, että myös suuren yleisön sinne lähettämiä kirjoituksia. Kriittikiä näyttää olevan. Ed. Mäki-Hakola tietää, mikä on kritiikin ydin: verouudistus, jota ruotskitaan tällä hetkellä monilta tahoilta kovin ottein, niin SAK:n, MTK:n, Akavan kuin erilaisten intressiryhmien suunnalta eri puolilta yhteiskuntaa. On huikeaa yksinkertaistusta väittää, että yhteiskuntakritiikki on pienimmillään.

Kaiken sen jälkeen, kun ed. Mäki-Hakola antaa ymmärtää, että kaikki asiat ovat hyvin, hän tekee ehdotuksen, joka minun mielestäni valtiokunnan puheenjohtajan ehdotukseksi on niin ikään huikea epäluottamus hallituksen tämän

vuoden budjetti- ja verolinjalle. Hän esittää, että kesken kauden kahdella prosenttiyksiköllä pitäisi veroasteikkoja tarkistaa. Eikö se ole todella, kuten sanoin, huikaa epäluottamuslauselma sitä hallituksen linjaa kohtaan, jolla se on tuonut tämän vuoden budjettinsa ja tämän vuoden veroasteensa eduskunnan käsittelyyn?

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakola sanoi, että jos hän olisi saanut päättää, hän olisi tehnyt toisin, säästännyt toisesta kohdasta määrärahoja. Kun nyt ei voi kysyä, täytyy vain ihmetellä, mikä ed. Mäki-Hakolaa on estänyt toteuttamasta omaa tahtoaan. Ei valtiopäiväjärjestyksessä kuitenkaan esteitä aseteta.

Herra puhemies! Puheenvuorojärjestyksistä eduskunnassa ei kannata käydä kiistaa, mutta kun ed. Mäki-Hakola sai puheenvuoron ensimmäisenä ohi muiden aiemmin puheenvuoron pyytäneiden, sen syy täytyy olla valtiopäiväjärjestyksen 60 §, jossa sanotaan: "Valiokunnan puheenjohtajalla tai, milloin valiokunta on valinnut 45 §:ssä tarkoitetun esittelijän, tällä on oikeus saada mietinnön esittelemiseksi puheenvuoro ennen muita edustajia." Jätän nyt kaikkien edustajien harkittavaksi, missä määrin ed. Mäki-Hakola esiintyi tämän 60 §:n sisällön mukaisesti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakolan puheenvuorossa oli todella kannatettavaa se osuus, missä hän totesi, että tässä suhdannevaiheessa pitää harrastaa tiukkaa budjettipolitiikkaa. Sen sijaan siinä oli monta muuta osaa, joiden kohdalla voi vain hämmästellä sitä, kuinka hän tuli näin yksipuolisesti asioita esitelleeksi.

Kun hän esitteli talouden menestystä, hän jätti kokonaan mainitsematta sen, että se tapahtuu Suomen luonnon kustannuksella. Kun hän esitteli vaihtotaseen alijäämätilannetta, häneltä jäi kokonaan kertomatta ne reseptit, joilla vaihtotaseen alijäämätilannetta parannetaan. Niin on jäänyt hoitamatta asia myös valtiovarainministeriltä ja pääministeriltä asianomaisessa yhteydessä. Hän ei suinkaan esittänyt sitä, millä tavalla ulkomaille velkaantumista voitaisiin rajoittaa, sillä siitä tulee todella huolestuttava tilanne, kuten ed. Mäki-Hakola esitteli, mutta reseptiä hän ei pystynyt esittelemään. Hän ei myöskään kertonut sitä, millä tavalla on tutkittu sitä, mitkä 2 800 virkaa valtiolta ja julkiselta sektorilta voitaisiin yleensä kaikkein vähimmillä vaurioilla poistaa.

Edelleen kehitysaluepoliittisesti totean, että Rautaruukin osakepääoman korotusasiassa on myös kehitysaluepoliittinen aspekti ja myös ympäristönsuojelullinen. Minä olisin odottanut, että tuo osakepääoman korottaminen käytettäisiin ympäristönsuojeluinvestointeihin — siihen Rautaruukilla on todella aihetta.

Viimeiseksi totean sen, että jälkikäteen kokoomus esittää ed. Mäki-Hakolan suulla korotoman vipin ottamista veronmaksajilta ikään kuin peittämään sen "fibauksen", joka sille on tapahtunut verouudistuksen yhteydessä. Voihan nenä!

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Mäki-Hakolan äskenen puheenvuoro paljasti selkeästi mielestäni sen, että vasta nyt kokoomus on todella myöntämässä sen, että verouudistus meni sittenkin pieleen. Veroasteen tasoksihan hallitus itse on asettanut palautumisen vuoden 1987 tasoon. Tässä palauttamisessa vain näyttää olevan todellisia ongelmia, eli jo oma veroministeri Puolanne on suhtautunut varsin kielteisesti siihen ajatukseen, että kesken vuotta taulukkoja tarkistettaisiin, jotta voitaisiin astetta alentaa.

Kaiken kaikkiaan verouudistuksessa toteutuvat sosialidemokraattien tavoitteet kerätä lisää tuloja valtiolle ja sitä kautta järjestää yhteiskunnan ylläpitämiä palveluja. Nyt vasta kokoomus todella huomaa sen, mikä virhe on tehty.

Ed. Mäki-Hakola viimeisenä totesi, että oppositiolta on turha kysellä. Tässä tilanteessa on pakko todeta, että kokoomuksen olisi sittenkin ollut järkevintä opetella hallitsemista jonkun muun koalition mukana, jossa teitä ei olisi niin paljon kukaties petetty kuin nyt verouudistuksessa on tehty.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakola esitti, että kehitysavusta olisi otettu pois ne määrärahat, jotka tarvittiin YK-joukkoihin. On tietysti hauskaa, että etsitään erilaisia rahoitustapoja ja ollaan sitä mieltä, että Suomen valtion ei niitä pitäisi maksaa vaan jonkin kansainvälisen yhteisön, mutta minkä takia juuri kehitysmaat? Minusta se ei ollut kovin hauska ajateltu. Minusta on erittäin hyvä, että jokin valtiopäiväjärjestyksessä mainitsematon seikka esti häntä tätä tahtoa saamasta lävitse.

Sitten toisin kuin ehkä jotkut muut oppositioedustajat täällä olen hyvin ilahtunut siitä, että hallitukselle ja kokoomukselle on sattunut

sellainen väärinlasku, että tässä ylikuumenneessa tilassa otetaan pikkuisen liikaa rahaa valtion kassaan. Se on suhdannepoliittisesti ja tulevaisuutta ajatellen aivan järkevää, mutta en tekisi niin kuin esitettiin, että se sitten annetaan takaisin heti, että ylikuumenemista voitaisiin jatkaa, vaan maksetaan nyt pois valtion velkoja, niin meillä on koko 1990-luvulla paljon vakaammalla ja paremmalla pohjalla yhteiskunnallinen toiminta.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensiksi ed. Pekkariselle totean, että on juuri opposition politiikan tyyli, että ei edes keritä kuuntelemaan, mitä sanoo. Kiihdytään heti ensimmäisistä toisen puolen sanoista. Minä todella lausuin, että on kova meno ja meininki oppositiolla tämän tyytymättömyyden lietsonnassa ja kritiikissä, siis tuuleen huumamista, ja totesin, että tämä on aiheetonta. Juuri päinvastoin kuin ed. Pekkarinen tässä yritti selvittää.

Muihin asioihin vain voisi todeta esimerkiksi ed. Soininvaaralle, että olisi paljon terveempi keino kuin taannoinen keino, jolloin otettiin suhdannepoliittisessa tilanteessa pakkolainaa. Tämä olisi myönteisempi toteamus tämän asian hoitamiseen. Verotuksen tason osalta haluan todeta, että verotaulukoita todella on laskettu. Koska on numeroita pudotettu, kun keskustapuolue on ollut hallituksessa? Ei koskaan! Minä en ole nähnyt sitä. On korkeintaan liu'utettu eteenpäin, mutta nyt on valtionveroasteikossa hävinneet numerot ja tämä suunta tulee jatkuamaan. Kuten sanottu, hallitus on päättänyt laskea veroja, ja se tullaan tekemään. Monesta suusta, mm. ministeriöstä, on tämä asia todettu. Tämä on aivan selvä asia. Siitä on tässä yhteydessä turha kiistellä. Jos nyt on tullut erehdys taikka tulokertymä on aiheuttanut lisäprogression, se tullaan korjaamaan seuraavalla kerralla.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Ihan selvyiden vuoksi pari sanaa veroasteista ja niiden laskemisesta. Valitettavasti näistä asioista asiaa tuntemattomat esittävät suurella varmuudella sellaisia arvioita, joita kukaan asiantuntija ei uskaltaisi tehdä vielä vuodenkaan sisään. Tällä hetkellä voidaan melko tarkkaan arvioida tuloveroaste ja bruttoveroaste vuodelta 1987. Vuoden 1988 osalta se on vielä suuresti arvionvarainen ja erittäin paljon arvionvarainen se on vuoden 1989 osalta.

Kun budjettiesitys ja verolait eduskunnalle annettiin syksyllä, silloin suoritettiin arvio, että mikäli budjetin perusteena oleva arvio kansantuotteen kasvusta ja työllisyyden kehityksestä pitää paikkansa, tuloveroaste laajaan tuloon nähden laskee noin 22,9 %:iin. Noilla oletuksilla tämä laskutoimitus on aivan oikea ja paikkansapitävä. Sen jälkeen on tapahtunut hallituksesta riippumaton muutos, ja se on eräiden kuntien veroäyrien nousut, jotka nostavat jonkin verran tuloveroastetta. No, tämän jälkeen sitten on selvää, että mikäli taloudellinen kehitys on vilkkaampaa, mikäli kasvu on nopeampaa ja mikäli työttömyys on alempaa kuin ennustettu, saattaa olla ja on todennäköistä, että tuloveroaste jonkin verran nousee, koska ihmisten tulojen kasvaessa veroproggressio vaikuttaa siten, että verotuksen osuus myös asteittain lisääntyy. Mutta tässä vaiheessa vuotta ei mitään varmaa ja täsmällistä voi tällaisista asioista lausua. Se voidaan tehdä vasta sitten, kun tarkat tiedot ovat käytettävissä ja lopulliset tiedot ovat käytettävissä vasta jälkikäteen.

Toinen seikka on se, että juuri valtion verotuksen progressiivisuus on se perusautomaatiikka, joka turvaa tietyn automaattisen vakautuksen valtion talouden hoidossa. Jos talouskehitys hidastuu, työttömyys alkaa kasvaa ja kansantuotteen kasvu hidastuu tai supistuu, juuri tällaisessa tapauksessa vastaavasti vero kevenee vielä tätä enemmän. Jos taas kehitys nopeutuu, vero kiristyy hieman keskimääräistä enemmän. Tämä automaatiikka, talouden automaattinen vakautus, on ihan keskeinen osa talouspolitiikkaa kaikkialla maailmassa. Ei voida ajatella, että sen vaikutukset kokonaan supistettaisiin olemattomiin. Täytyy ilolla todeta, että ed. Soininvaara selvästikin on asioista perillä ja tuntee tämän problemaattikan ja sen välttämättömyyden.

Mitä tulee sitten veroasteiden laskuihin, niin olen jo aikaisemmin todennut sen, että kun pääministeri Sorsan edellistä hallitusta muodostettiin, tuossa yhteydessä valtiovarainministeri Ahti Pekkanen johdolla tehtiin ohjelmaa hallitukselle ja esitettiin arvio, että veroaste ei saisi nousta 36:sta enempään kuin 37 %:iin. Puhuttiin bruttoveroasteesta. Jälkikäteen, kun nyt on saatu lopulliset arviot noista vuosista, oikea veroaste olikin 33,9. Arviointi oli 36,0. Silloin kun liikutaan näin suuren epävarmuuden maailmassa, ei ole mitään järkeä mennä esittämään arvioita yhden kymmenyksen tarkkuudella. Toivoisin, että tässä suhteessa hieman rauhoituttaisiin ja katsottaisiin tilannetta eteenpäin.

Mitä tulee sitten veroasteikkoihin ja niitten tulonjakovaikutuksiin, tosiasia lienee se, että mikäli halutaan vuonna 1990 suunnata erityinen helpotus pieni- ja keskipalkkaisiin, korostan nimenomaan palkansaajiin, asteikoilla tätä ei ole ratkaistavissa. Se ei ole asteikoilla ratkaistavissa, koska asteikkotarkistukset heittävät aina ja nimenomaan marginaaliveron alennukset, aina hännät kaikkein ylimpiin tuloryhmiin. Siinä joudutaan rakentamaan sellainen yhdistelmä, jossa jotain vähennystä, esimerkiksi tulonhankkimisvähennystä ja asteikkotarkistuksia, käytetään yhtä aikaa. Tässä suhteessa hallitus tulee tekemään huolellista valmistelutyötä luonnollisestikin tämän kevään ja kesän aikana.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakolalle pyysin vastauspuheenvuoron. Minä vielä varmistin äsken häneltä suoraan, että kuulin oikein ainakin niiltä osin, mitä hän puheenvuorossaan esitti, kun hän esitti, että kesken tämän vuoden pitäisi asteikkoja tarkistaa kahdella prosenttiyksiköllä. Totesin äsken käyttämässäni puheenvuorossa ja totean sen uudelleen, että minusta valiokunnan puheenjohtajalta on kyllä aikamoinen epäluottamuslause hallituksen vero- ja budjettilinjan onnistumista kohtaan, kun näin radikaaleihin toimiin valiokunnan puheenjohtaja näkee olevan aihetta. Minä olen siitä asiasta hänen kanssaan aika pitkälti samaa mieltä, mutta se on mielenkiintoista ja jännittävää kuulla valiokunnan puheenjohtajan suusta.

Olisikin ollut perin mielenkiintoista kuulla, miten valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan tämän sisältöistä esitystä valtiovarainministeri tuoreeltaan kommentoi. Ministeri diplomaattisesti jätti ilmeisesti myöhemmin tässä istunnossa käyttämänsä puheenvuoron varaan tämän asian ilmoittamisen. Tällä hetkellä hän ei vielä sitä sanonut.

Mitä tulee veroasteeseen, josta myös ed. Mäki-Hakola puhuu, bruttoveroasteeseen, kun me kritisoimme sitä, että se on tänä vuonna korkeammalla kuin hallituksen lähtötilanteessa, me emme mihinkään ex tempore -papereihin tässä suhteessa nojaa. Me nojaamme hallituksen omaan esitykseen, omiin kertomuksiin, joissa kerrotaan, että näin käy. Sitä me kritisoimme.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On erittäin hyvä, että ed. Mäki-Hakola täällä on kiinnittänyt huomiota niihin perusvirheisiin, jotka olivat jo tiedossa vii-

me syksynä, kun verolakeja käsiteltiin. On tietysti vaikea ymmärtää, että hallituspuolueen edustaja, kokoomuksen edustaja, esittää miljardin markan, jopa kahden miljardin markan veroalea jo tänä keväänä. Kun tänä vuonna tullaan eräitten arvioitten mukaan 6—7 miljardia keräämään kansalaisilta ylimääräistä veroa, on ymmärrettävää tätä taustaa vasten, että kokoomuksessa tunnetaan huolta tästä ylimääräisestä veropotista, joka tulee valtion kassaan tänä syksynä kertymään.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On syytä pitää keskustelussa kaksi asiaa erillään, toisaalta hallituksen omat lupaukset ja niitten mukaiset toimet ja toisaalta sitten suhdannepoliittiset näkökohdat. Ensimmäiseltä osalta totean, että jos hallitus lupaa kansalle vielä erityisesti kirjeellä lähestyen, että nyt tapahtuu verotuksessa tietynlaisia asioita, totta ihmeessä rehellisyyden nimissä näin täytyy silloin tapahtua.

Aivan kokonaan toinen asia on se, mikä on suhdannepoliittisesti viisasta. Sillä perusteella, millä ed. Soininvaara äsken täällä ja ministeri Liikanen äskeisessä puheenvuorossaan totesivat, toteaisin, että nyt olisi ollut ainutlaatuinen sauma ja tilaisuus siirtyä vihreitten ehdottamien resurssi- ja haittaverojen käyttöön, jotka olisivat nimenomaan purreet vähän pitemmällä aikavälillä, juuri sillä tavalla kuin ministeri Liikanen äsken totesi, automaattisesti vaikuttaen.

Ed. M ä k i - H a k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pekkariselle totean, että kokoomuksessa todella tunnetaan huolta verotuksesta. Mielestäni se on myös näkynyt julkisuudessa. Mutta mitä tulee taulukkoihin taikka verotuksen kiristymiseen, en ole puhunut taulukkojen kiristymisestä vaan siitä, että verotuloja kertyy näillä taulukoilla odotettua enemmän meidän taloudellisen tilanteemme myönteisen kehityksen takia. Tämä on se oleellinen asia. Jos veroja markkamääräisesti kertyy enemmän, meidän pitää pystyä taulukoita niin paljon pudottamaan edelleen, että verokertymä ei jää valtion kassaan. Siitä tässä keskustelussa on koko ajan kysymys.

Ed. V ä h ä k a n g a s : Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakola onnistui tämän muuten melkoisen kuivan lisämenoarvion kohdalla ottamaan esille verokeskustelun, mikä osoittanee, että myös valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajal-

la on hieman vaikeuksia verotusuudistuksen ja yleensä veronluonteisten maksujen lisääntymisen selvittämisessä veronmaksajille.

Haluaisin lisämenoarvion yhteydessä puuttua yhteen mutta mielestäni tärkeään yksityiskohdan kehitysalueitten kannalta. Yleisperusteluissa hallitus ilmoittaa lykkäävänsä eduskunnan vuonna 1988 päättämän Rautaruukin 50 miljoonan markan osakepääoman maksamisen. Perusteluna asialle on, että tutkitaan Rautaruukin mahdollista listautumista. Perustelu on mielestäni haettu ja mitään taloudellista pakotetta tällaisen teon tekemiselle ei ole. Kysymys on pitkälle myös periaatteellinen. Ei yksistään ole kysymys näistä 50 miljoonasta markasta, vaan on kysymys siitä, miten hallitus suhtautuu valtionyhtiöihin, niiden osakepääoman korotuksiin ja valtionyhtiöihin, jotka toimivat pääasiallisesti kehitysalueilla. Rahaa valtiovallalla olisi ollut eduskunnan jo päättämä määräraha antaa, mutta näköjään on puute halusta ja tahdosta hoitaa valtionyhtiöitä niin, että ne voisivat toteuttaa tarpeelliset investointihankkeensa.

Hallituksen esitys on jatkoa niihin taloudellisiin päätöksiin, mitä se on tehnyt kehitysalueitten suhteeseen. Tämä on suoranaista seurausta ja välinpitämättömyyttä, jota hallitus on osoittanut esimerkiksi Pudasjärven turvevoimalan suhteen. Siinä ei eduskunnan päätöksille ole pantu suurtakaan arvoa. Myös aluepoliittinen kuljetustuki puunjalostusteollisuudelle oli asia, jossa haluttiin rangaista kehitysalueitten teollisuutta. Hallituksella näyttää olevan kova halu nipistellä ja näpistellä kaikkea mahdollista taloudellisten mahdollisuuksien suuntaamista kehitysalueiden valtionjohtoiseen teollisuuteen.

Ed. Mäki-Hakola totesi, että valtionyhtiöt painivat taloudellisissa vaikeuksissa ja heillä on niin kuin uimareilla painot jaloissa. Mutta ed. Mäki-Hakola ei halunnut siihen rahaa osoittaa valtiovallalta, vaan halusi lisätä lyijyä, että valtionyhtiöt voisivat entistä vaikeammassa olosuhteissa yrittää toimia.

SKDL ei hyväksy hallituksen esitystä Rautaruukin 50 miljoonan markan jäädyttämisestä, ja me tulemme yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään toisen vastalauseen mukaisen muutosesityksen.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mitä tulee tähän 50 miljoonan markan osakepääoman korottamiseen tarkoitetun rahan jäädyttämiseen, haluan todeta, että hallitus ilmoittaa valtiovarainvalio-

kunnalle, että se aikoo viedä Rautaruukin pörssiin. Kun tämä ilmoitus on tehty, silloin tietysti tarkoitus on hankkia pörssin kautta yleisiltä markkinoilta Rautaruukki Oy:lle huomattavasti paljon enemmän rahaa kuin mainitut 50 miljoonaa markkaa.

Me tiedämme kaikki hyvin, että Rautaruukki tarvitsee useita satoja miljoonia markkoja rahaa osakepääoman korotukseen, minkä lisäksi se tarvitsee vielä lainarahaa voidakseen suorittaa ne monen miljardin markan suuruiset uudisinvestoinnit, joita sillä on edessä. Sen takia minusta on tärkeää, että me tehdessämme päätöstä Rautaruukki-asiasta olemme tietoisia niistä todellisista summista, joista on kyse, ja olemme myöskin siinä määrin rehellisiä tälle budjettiesitykselle, että tiedämme hallituksen vilpittömänä tarkoituksena olevan hankkia tarvittavat rahat Rautaruukki Oy:lle.

Myönteistä on tietysti se, että kaikkea rahaa ei haeta välttämättä valtion budjetin kautta, vaan että nyt käytetään sitä löysää rahaa, jota kansalaisilla on paljon yleisillä markkinoilla. Myönteistä on myös se, että ihmiset ovat valmiit rahojaan käyttämään mm. Rautaruukin toiminnan kehittämiseen.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Rautaruukki Oy:n edessä olevat investoinnit ovat sitä suuruusluokkaa, lähes miljardin markan suuruusluokkaa, että osakepääoman korotukset ovat aivan välttämättömiä. Tässä suhteessa katson, että valtion budjettiin varattu määräraha osakepääoman korottamiseen on syytä käyttää niin kuin se on budjettiin merkitty.

Mutta itse tähän lisäbudjetin perusteluosaan haluaisin tässä yhteydessä tarkemmin kiinnittää huomiota. Hallituksen esityksessä mainitaan, että Rautaruukin osalta 50 miljoonan markan jäädyttäminen tarkoittaisi vuoden 1988 valtion tulo- ja menoarviossa varattua määrärahaa. Käsitakseni mukaan se ei sitä tarkoita. Vuoden 1988 tulo- ja menoarviossa on esitetty Rautaruukki Oy:n pääoman korotukseen 70 miljoonaa markkaa ja kuluvan vuoden eli vuoden 1989 tulo- ja menoarviossa 50 miljoonan markan osakepääoman korotus. Kaiketi on kysymys, kun budjetti on vuotuisbudjetti, nimenomaan kuluvan vuoden määrärahan jäädyttämisestä. Perusteluihin on syytä tämä oikaista.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toistamatta sitä, mitä ed. Hokkanen

edellä sanoi, joudun kyllä toteamaan, että ed. Vähäkangas taitaa myös omassa ryhmässään edustaa aika tavalla vanhakantaista ajattelua. Eikö mm. SKDL:n pääsihteeri Salme Kandolin esittänyt ihan toisenlaisia ajatuksia eli ollut suurin piirtein sillä linjalla, mikä tässä hallituksella on? Rautaruukki Oy:nkin on syytä mennä pörssiin ja hakea sieltä pääomaa, jota nyt on kyllä ilmeisesti halvemmin saatavissa kuin mitä valtion rahana on olemassa.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sen, että markkamäärä, joka tässä ehdotetaan jäädytettäväksi, on vaatimaton tarpeeseen nähden, ed. Hokkanen, tiedän. Olen sattumalta sen verran mukana Rautaruukin hallinnossa, että tämä opetustunti oli tarpeeton. Mutta se ei muuta sitä periaatetta, joka näkyy ed. Mattilalla ja ed. Hokkasella olevan, että voidaan suhtautua periaatteessa nihkeästi kehitysalueitten teollisuuteen.

Minä muistuttaisin mielelläni ystäväni ed. Mattilaa siitä, mitä ongelmia on ollut kyseisen teollisuuslaitoksen saamiseksi, ja minä kyllä hämmästelen suuresti, jos pohjoissuomalaiset edustajat alkavat löytää tässä valtion erinomaisen hyvässä rahoitustilanteessa keppihevosen siitä, että voidaan jäädyttää tämä vaatimaton raha. Tästä on selkeä eduskunnan päätös vuodelta 1988, ja sen toteuttamisesta on kysymys. Ei tässä kannata kierrellä ja tulkintaa etsiä, mitä tämä on suomeksi. Sen me löydämme tästä paperista, kun luemme sen.

Ed. M a t t i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä minä nyt kovasti ihmettelen ed. Vähäkankaan näkemyksiä siltä osin, mitä äskeisessä puheenvuorossani tarkoitin. Minä sanoin aivan selvästi, että Rautaruukki tarvitsee osakepääoman korotusta. Niin suuret investoinnit ovat kysymyksessä. Sanoin käsitykseni mukaan selvästi, että valtion on myös vastattava omalta osaltaan silloin, kun budjettiin on määräraha varattu. Minkä vuoksi ed. Vähäkangas haluaa vääristellä minun näkemyksiäni ja kannanottojani? Minä olen sillä kannalla, että tuo 50 miljoonaa on irrotettava.

Haluaisin kysyä, miksi ed. Vähäkangas tietoisesti vääristelee niitä näkemyksiä, joita toin esille. En minä ole esittänyt poikkeavaa kantaa siitä, mitä ed. Vähäkangas on tuonut esille. Sen, mitä toin budjetin perustelujen osalle tarkennusta, katsoin oikeudekseni tuoda myös tässä vaiheessa esiin. Siihen ei ole aikaisemmin

puututtu. Kysymys on tämän vuoden osakepääoman jäädyttämisestä, ja sen jäädyttämisen kannalla en ole.

Ed. H o k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! SKDL:n kahtia jaetussa vastalauseessa todetaan, että hallitus esittää 50 miljoonan markan määrärahaa toistaiseksi jäädytettäväksi sillä perusteella, että selvitetään mahdollinen Rautaruukki Oy:n pörssiin meno. Minusta tämän pitäisi olla myös ed. Vähäkankaalle, joka on hyvin lähellä Rautaruukkia, täysin selkeä ilmaisu. Tarkoitus on selvittää Rautaruukin osakepääoman korottaminen, niin että siihen otetaan yleiset rahamarkkinat mukaan ja että tuo korotus olisi useita satoja miljoonia markkoja. Sillä tavalla varmistetaan Rautaruukin mukaantulo tulevaisuuteen uudistuvana, teknologialtaan kehittyvänä yrityksenä, joka toimii kehitysalueella, ja se on toki tarkoitus. Minusta myönteistä on se, että Rautaruukinkin kanssa päästään kehittämään elämää yhdessä sen henkilökunnan ja muun Suomen kansan kanssa eikä pelkästään ja ainoastaan näillä vähäisillä valtion budjettirahoilla, joita meillä ei ole paljon käytettävissä.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallituksen perustelut ovat ne, jotka ed. Hokkanen luki ja jotka on otettu tähän vastalauseeseen. Mutta me varsin selkeästi kyllä tässä sanomme, että me emme hyväksy niitä perusteluja, kummemmin kuin sitäkään näkemystä, mitä ed. Hokkanen viimeksi sanoi, että ei ole rahaa käytettävissä. Sitä on valtiolla tänä päivänä enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Tämän lisäbudjetin yhteydessä otetaan kantaa moneen muuhun asiaan kuin Rautaruukin pörssittämiseen. Mitä tulee Rautaruukin asiaan, demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on samaa mieltä SKDL:n edustajien vastalauseesta ilmenevän SKDL:n eduskuntaryhmän mielipiteen kanssa. Me olemme yleensäkin sitä mieltä, että valtionyhtiöiden pörssittämisen tielle ei pitäisi mennä siitä syystä, että se merkitsee yksityistämisen askeleita ja valtion oman määräys- ja vaikutusvallan supistumista. Meidän mielestämme valtionyhtiöiden pääomahuolto, pääomantarve, on tyydytettävä ensisijaisesti budjettiratkaisujen yhteydessä, ja mikäli tarvitaan lainoitusta, niin käyttäköön valtio esimerkiksi

valtion obligaatioiden liikkeelle laskemista keinona, jolla valtion omia yhtiöitä voidaan kehittää ja niiden kehitystä rahoittaa.

Ed. Mäki-Hakolan puheenvuoro sisälsi melkoisesti myös sellaisia asioita, jotka todistavat, että kapitalisteilla menee todella hyvin tänään tässä maassa ja niinpä voikin ihmetellä, miksi niin monet kapitalistiset suurfirmatkin ovat tyytymättömiä vallitseviin oloihin.

Hallitus ilmoittaa lisäbudjettiesityksen yleisperusteluissa, että se ei tule antamaan tämän kevätkauden aikana tavanomaisia muita lisämenoarvioita. Me demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmässä emme kaipaa lisäbudjetteja niiden itsensä vuoksi. Mutta kun tällainen ilmoitus nyt eduskunnalle on annettu, niin täytyy kiinnittää huomiota ainakin pariin näkökohtaan. Kaikki tässä maassa tietävät, että asuntotuotannon rahoituksessa on 700—800 miljoonan vaje. Tämä on asuntoviranomaisten kanta, asuntohallituksen edustajien kanta. Jos hallitus aikoo jättää tämän asian hoitamatta tai siirtää sen jonnekin marras- tai joulukuuhun, niin ei sillä tavalla pystytä turvaamaan asuntotuotannon lainoitusta ja rahoitusta. Tämä seikka pakottaa mielestäni hallituksen harkitsemaan uudelleen eduskunnalle annettua ilmoitusta ja tekemään ehdotuksen asuntomäärärahojen nopeasta lisäämisestä. Aivan samanlainen on tilanne esimerkiksi joukkoliikenteen määrärahojen turvaamisen osalta, ehkä myös työllisyysmäärärahojen osalta.

Kaiken varalta demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän jäsenet tulevat kuitenkin jo nyt tämän budjetin käsittelyn yhteydessä tekemään eräitä määrärahaesityksiä, joilla pyrimme korjaamaan nyt käsittelyssä olevaa ehdotusta.

Tämän päivän sanomalehdet kertovat, että valtiovarainministeri Liikanen on eilen Turussa puhuessaan sanonut, että rahapolitiikan ja pääomamarkkinoiden vapautumista jatketaan. Pääomamarkkinoiden ja rahapolitiikan vapautumisen monista ongelmista kärsitään nyt tässä maassa. Siksi tulisi hallituksenkin taholla harkita muunlaisia vaihtoehtoja. Viittaa esimerkiksi Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen esimiehen Pekka Korpisen esittämään mielipiteeseen, jossa hän sanoo, että ulkomaisen rahatulvan tulopaksi tulisi käyttää revalvaatiota tai reilua sääteilyä. Tämä vaihtoehto ei ehkä miellytä hallitusta, koska se kirpaisi tavallisten suomalaisten sijasta vientiteollisuutta ja valuutalla keinottelijoita. Mielestäni Suomen kansan kannalta katsoen tämä vaihtoehto olisi kuitenkin parempi.

Valtiovarainministeri Liikanen on eilen Turussa puhuessaan kiinnittänyt huomiota myös inflaation torjuntaan ja siinä yhteydessä korostanut välttämättömyyttä vaikuttaa palkkojen ja työvoimakustannusten kehitykseen niiden nousua estävästi. Haluaisin tässäkin nostaa esiin erään toisen vaihtoehdon, ryhtyä miettimään sitä, olisiko kapitalistien lisääntyneitä tuloja ja voittoja, joihin muun muassa ed. Mäki-Hakolan puheenvuoro selvästi viittasi, mahdollista käyttää valtion tehtävien rahoittamiseen. Mielestäni, kun kerran voitot ovat sillä tavoin kasvaneet, valtion tulisi käyttää yleisten yhteiskunnallisten tehtävien rahoitukseen näitä suurvoittoja.

Totean vain sen, että esimerkiksi tulopoliittisen selvitystoimikunnan laskelmien mukaan vientihinnat ovat kohonneet selvästi nopeammin kuin työ kustannukset viime vuoden aikana. Tämä on tietenkin suomalaisten vientiyri-tysten kannalta ollut tavattoman hyvä asia. Sadan suurimman yrityksen nettotulos kohosi Talouselämä-lehden arvion mukaan viime vuonna 23 miljardiin markkaan. Liikkeellä olevan markkinarahan määrä kaksinkertaistui viime vuonna ja nousi 110 miljardiin markkaan. 350 suuryritystä investoi viime vuonna 41 miljardia markkaa. Pääoman tuottoaste ja investointiaste on kansainvälistä huippuluokkaa, mutta suurfirmojen valituksista huolimatta tosiasia on se, että yritysverotuksen taso meidän maassamme on poikkeuksellisen alhainen. Uskon, että esimerkiksi ed. Viinanen on tästä asiasta samaa mieltä. (Ed. Viinanen: Olen!)

Viime vuoden aikana Suomesta vietiin pääomia ulkomaille noin 8 miljardia markkaa. Niitä lieenee nyt olemassa ulkomailla pitkälti yli 25 miljardia. Teollisuuden investoinnit ovat keskittyneet yhä enemmän suurempien yritysten käsiin. Kymmenen suurimman teollisuuskonsernin osuus koko teollisuuden bruttoinvestoinneista oli vuonna 1985 25 %, mutta vuonna 1987 jo 42 %. Nämä samat firmat vähensivät kotimaassa työvoimaa 6 500 työntekijän vuosivauhilla, mutta lisäsivät suunnilleen samassa tahdissa työvoimaa ulkomailla. Kun otetaan huomioon myös suomalaisten firmojen ulkomaiset tytäryhtiöt, on kymmenen suurimman teollisuuskonsernin osuus koko teollisuuden liikevaihdosta kohonnut 80-luvun alun 32 %:sta 42 %:iin jo vuonna 1987. Niiden kansainvälistymisen vauhtia kuvastaa se, että ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus näiden konsernien koko liikevaihdosta kohosi 7 %:sta 20 %:iin, viidessä suuressa valtion-yhtiössä 6 %:sta peräti 32 %:iin.

Nämä luvut olen esittänyt vain siinä tarkoituksessa, että hallituksen taholla voitaisiin miettiä muutakin kuin palkkojen jarruttamista ja eräitä muita viimeaikaisia talouspoliittisia toimia, joita mm. nyt esillä olevan lisäbudjetin yleisperusteluissa käsitellään.

Yleisperusteluissa todetaan myös, että hallitus asettaa selvitysmiehen valmistelemaan ehdotuksen kuntien ja kuntainliittojen opetustoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sellaisesta valtionosuus- ja avustusjärjestelmän uudistuksesta, jossa valtionosuudet ja avustukset määräytyvät laskennallisina perusteina. Kun on olemassa suuri pelko, että tätä selvitystyötä suoritetaan siten, että selvitystyö saattaisi johtaa valtion ja kuntien kustannusjakautuman muuttamiseen kuntien tappioksi, ehdotan demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän nimissä, että yleisperusteluissa lausuttaisiin:

”Eduskunta edellyttää, että valtionosuus- ja avustusjärjestelmän uudistamista koskevien selvitysten ja ehdotusten lähtökohtana ei saa olla valtion ja kuntien kustannusjaon muuttaminen kuntien tappioksi.”

Tällä ehdotuksella pyrimme siihen, että yhteiskunnallisten palvelujen järjestäminen kuntien toimesta tulisi turvatuksi niissä mahdollisissa uusissakin oloissa, joihin tuo selvitys saattaa johtaa.

Lopuksi viittaisin vielä valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Mäki-Hakolan puheenvuoroon. Ei minulla ole mitään sitä vastaan, että jokainen edustaja sanoo täällä mielensä oman ideologisen, poliittisen tai muun näkökantansa perusteella. En voi pitää oikeana, että valiokunnan puheenjohtaja käyttää puheenjohtaja-asemaansa siten, että kun pitäisi esitellä valiokunnan mietintöä, niin valtaosan puheenvuorosta hän käyttää kokonaan muuhun tarkoitukseen. Mielestäni pitäisi jotenkin suojata tämä valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n tarkoitus tulevaisuudessa.

Puhemies: Huomaan ed. Laineelle, että perustelua koskeva ehdotus on tehtävä silloin, kun mietinnön perustelut hyväksytyn menettelytavan mukaisesti esitellään.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä on syytä oikaista ed. Laineen käsitys, kun hän esitti, että pörssiinmenolla valtionyhtiöissä valtion määräysvalta menetetään. Eihän asia näin ole, sillä valtio ei enemmistöään pörssiinmenon myötäkään ole

omalta osaltaan luovuttamassa pois, vaan säilyttää yli 50 %:n enemmistön, ja yhtiökokouksessa ylintä päätösvaltaa käytetään. Kyllä yhdenkin äänen enemmistö riittää valtiolle määräysvallan säilyttämiseksi.

Mitä tulee yritysverotuksen tasoon, niin olen ed. Laineen kanssa siinä suhteessa varmasti samaa mieltä, että näitten sadan suurimman yrityksen joukossa on koko joukko pörssiyhtiöitä, jotka eivät valtionveroa satojen miljoonien voitoista ole tähän päivään mennessä maksaneet juuri ollenkaan. Siinä suhteessa hallitus on oikealla tiellä. Olen myös sitä mieltä, ettei muunkaan yritystoiminnan kannalta nykyinen, saati tuleva verotus olisi toiminnan tai kannattavuuden este. Syyt ovat jossain muualla, jos kannattavuutta ei ole.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine kiinnitti puheenvuorossaan tärkeään asiaan huomiota, kun hän muistutti siitä, että budjetin määrärahojen ja sen asuntotavoitteitten välillä vallitsee syvä ristiriita. Myös asuntoneuvosto huomautti aikanaan tästä asiasta. Niillä määrärahoilla, jotka budjettiin nyt on osoitettu, ei päästä lähellekään tavoitteita, jotka hallitus on kirjannut esitykseensä tämän vuoden tulo- ja menoarviossa. Olisi ollut oiva tilaisuus toteuttaa, mitä valtiovarainministeriön virkamiehet suullisesti ovat ilmoittaneet, eli että lisämenoarvioitten yhteydessä tämä asia korjataan. Ainakaan vielä sitä ei ole tehty. Asuntopuolella on kyllä syvä pelko, että kaikkea sitä, mihin ollaan sitouduttu, ei voida toteuttaa.

Samalla olisi voitu tässä lisäbudjetissa kyllä korjata toinenkin suuri epäkohta eli suomalaisen varustautumisen ylimerittimet. Nyt olisi ollut hyvä viestittää maailmalle, että myös me olemme lievenyttämässä, ja olisimme tienneet tällä lisätalousarviolla asevarustelumenot sille tasolle, mikä on budjetin yleinen kasvu. Tähän asiaan kiinnitti sosialidemokraattien ryhmä huomiota, mutta se ei ainakaan vielä näissä asiapapereissa näy. Se on puute.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä asia tietenkin on, kuten ed. Viinanen mainitsi. Siis silloin kun valtio säilyttää osake-enemmistönsä omassa yhtiössään, niin muodollisesti valtiolla on päättävä valta. Mutta kyllä ed. Viinanen varmasti tajuaa, että jos valtionyhtiöt ovat pörssissä ja pörssikeinotelioiden arvioitavissa ja ostettavissa valtionyh-

tiöiden osakkeet, niin kyllä sillä seikalla, miten tuo valtionyhtiö tulisi siellä pörssissä menestymään, on aivan olennainen vaikutus siihen, miten tuota valtionyhtiötä tulitaisiin kehittämään. En ole ollenkaan varma, että siinä ensisijaisena tulisivat olemaan silloin yhteiskunnan omat näkökohdat, esimerkiksi idänkaupan kehittämisen, työllisyyden turvaamisen, sosiaalisen turvan lisäämisen ja esimerkiksi työsuojelullisten näkökohtien riittävä huomioon ottaminen. Tässä on joukko niitä syitä, jonka vuoksi vastustan pörssittämistä.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen muutoksista valtion tulo- ja menoarvioon 1989. Esityksen pääasiallisena muutoksena eduskunnan hyväksymään tulo- ja menoarvioon on ulkoasiain- ja puolustusministeriön pääluokassa tehty lisäys, joka aiheutuu Namibiaan lähetettävien rauhanturvajoukkojen aiheuttamista ylimääräisistä kustannuksista. Muutoinhan hallitus päätti karsia lisämenoarviota totutusta siten, että ainoastaan syksyllä annettaisiin normaalin laajuinen lisämenoarvio.

Tällä kevään lisämenoarvion typistamisellä on tarkoitus karsia valtion menoja ja samaan aikaan toteutettavalla menojen supistuksella tiukentaa valtiontaloutta. Tarkoituksena on, ettei valtiontalous ruokkisi inflaation kehitystä eikä valtion menoissa olisi tarpeettomia kuluja.

SMP:n mielestä valtioneuvoston päättämät säästötoimenpiteet ovat hyvin pitkälti perusteltuja, eikä niillä aiheuteta hankaluuksia kansalaisten palvelujen saamiselle. Luonnollisesti supistustoimenpiteiden toteuttamisessa tulee noudattaa yleisesti hyväksyttyä käytäntöä, eli supistustoimenpiteet eivät saa johtaa kenenkään irtisanomiseen, vaan niiden tulee toteutua niin kutsutun luonnollisen poistuman kautta.

Valtionhallinnossa on kieltämättä supistamisen varaa, vaikka toisaalta joillakin hallinnonaloilla kaivattaisiin kipeästi lisää työvoimaa. Näin ollen jatkossa tuleekin entistä tarkemmin tarkastella valtionhallinnon uusien virkojen ja toimien kohdentamista eri ministeriöihin ja laitoksiin. Uusilla viroilla tulee tukea sosiaalipalvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuden parantamista kansalaisten kannalta, ja toisaalta supistustoimenpiteet tulee kohdistaa vähemmän tärkeille alueille. Meillä ei ole todellakaan varaa paisuttaa valtionhallintoa pelkästään sen itsensä takia, vaan uusien virkojen perustamiseen tu-

lee olla painavat syyt, kuten kansalaisten palvelun parantaminen.

Herra puhemies! Ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön hallinnonalaan tehty noin 140 miljoonan markan korotus aiheutuu siis suomalaisten rauhanturvajoukkojen lähettämisestä Namibiaan itsenäistymisen turvaamisoperaatioon. Suomi on osallistunut useimpiin YK:n rauhanturvaoperaatioihin sinä aikana, kun niitä on YK:n toimesta järjestetty. Suomalaiset ovatkin saaneet runsaasti tunnustusta toiminnastaan ympäri maailmaa, ja rauhanturvatoiminnan kautta Suomi on tullut monilla seuduilla hyvinkin tunnetuksi. Lisäksi rauhanturvatoimintaan osallistuneet miehet ovat saaneet rahallisen korvauksen lisäksi myös merkittävän määrän lisää elämäkokemusta ja näkemystä kansainvälisyydestä. Näin ollen rauhanturvatoimintaa voidaan pitää Suomen kannalta hyvänä ja merkittävänä toimintana.

Namibian itsenäistymiskehityksen turvaamisoperaatioon on tarkoitus lähettää Suomesta vajaa 900 miestä. Ensimmäisten joukkojen toiminta-aika on yksi vuosi, joten se poikkeaa pituutensa kannalta aikaisemmista rauhanturvaoperaatioista. Namibian operaatio on lisäksi laajuudeltaan merkittävin niistä, joihin suomalaisia joukkoja on osallistunut. Toisaalta Namibia on suomalaisille varsin luonnollinen kohde, sillä suomalaiset ovat tehneet tällä alueella lähetystyötä jo yli sata vuotta, ja tätä kautta suomalaiset ovat oppineet ymmärtämään alueen tilannetta monia muita alueita paremmin. Voidaankin todeta, että Namibian itsenäistymisellä on varmasti Suomessa huomattavasti suurempi kannatus kansan keskuudessa kuin monilla Lähi-idän rauhanturvaoperaatioilla.

Herra puhemies! Mielestäni hallituksen esitys noin 140 miljoonan markan lisämäärärahasta valtion vuoden 1989 tulo- ja menoarvioon käytettäväksi Namibian rauhanturvaoperaatioon ja muihin rauhanturvatehtäviin on täysin oikea toimenpide. Tämä tukee omalta osaltaan Suomen ulkopoliittisen kuvan kirkkaana pitämistä ja vahvistaa asemaamme YK:n sisällä turvallisuusneuvoston ohella. Mielestäni rauhanturvaoperaatioihin käytetyt määrärahat ovat jopa paremmin sijoitettuja määrärahoja kuin pelkään kehitysapuun uhratut varat. Rauhanturvaoperaatioihin käytetyt varat menevät täysin varmasti siihen tarkoitukseen, joihin ne on tarkoitettukin.

Lisäksi rauhanturvatoiminnalla vaikutetaan paikallisten ihmisten elinolosuhteisiin huomattavasti.

tavasti tehokkaammin kuin monasti väärin osoitetulla kehitysavulla, josta valitettavasti on lukuisia esimerkkejä myös Suomen osalta.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys lisäbudjetiksi on kalpea kuva hallituksen uudesta poliittisesta kulttuurista. Tämän lisäbudjetin yleisperusteluissa hallitus ilmoittaa asettavansa laajapohjaisen parlamentaarisen toimikunnan, jossa myös oppositio voisi olla mukana, että voitaisiin lähivuosina purkaa erilaisia säädöksiä tai muulla tavalla sidottuja menoja tilan luomiseksi uusille tai tarpeellisemmille menoille. Näin perusteluissa todetaan, ja nyt viime viikolla hallitus kuitenkin ilmoitti, etteihän tästä mitään tule, parempi on näissä askarrella itse eikä ottaa oppositiota mukaan. Ehkä onkin parempi, että näin tapahtuu, että hallitus tosiaan tekee tämän suuntaiset linjaukset itse.

Mutta mielenkiintoista on myös, että hallitus on ottanut uutta poliittista kulttuuria niiltä osin käyttöön, että talouspoliittista selontekoa tämän kevätistuntokauden aikana ei laisinkaan eduskunnalle olla annettu, niin että voitaisiin jonkinlaisia linjanvetoja täällä kuulla, mitä hallitus aikoo tehdä tai mitä jättää tekemättä. Toisaalta kyllä hallitus tämän lisäbudjetin perusteluissa puhuu siitä, että vastaisuudessa lisäbudjeista aiottaisiin luopua.

Aivan kuin ed. Laine, minä kiinnitin huomiota asuntopoliittiseen tilanteeseen jo varsinaisen budjetin yhteydessä. Tällä eduskunnalla, hallituksella ja maan asuntopoliitikasta päättävillä oli täysin tiedossa, että budjetissa olevat rahat on alimitoitettu, eikä missään tapauksessa tule toteutumaan hallituksen asettama poliittinen tavoite rakentaa tähän maahan vuokra-asuntoja sillä tavalla kuin budjetin perusteluissa on ajateltu rakennettavaksi. Tästä syystä olisi ollut perin välttämätöntä, että hallitus olisi osoittanut lisäbudjettiin puuttuvat 700 miljoonaa markkaa, jotta se poliittinen tavoite, jonka hallitus on asettanut kipeän asuntopoliittisen ongelman ratkaisemiseksi, voisi edes toteutua. Nyt uhkaa käydä niin, että jos nämä rahat ovat vasta syksyllä mahdollisesti toisessa lisäbudjetissa, niin se johtaa siihen, että käytännössä noin 4 000—5 000 asuntoa jää rakentamatta niillä rahoilla, mitä varsinaiseen budjettiin on laitettu. (Ed. P. Lahtinen: Siihen hallitus pyrkiikin!)

Kyllähän tämä lisäbudjetti toisaalta pitää joitakin mielenkiintoisia linjanvetoja ja yksityiskohtia sisällään. Täällä perustellaan valtion

omien rakennustöiden siirtämistä myöhemmälle ajankohdalle, haetaan jonkinnäköistä oletettua säästöä. Minun mielestäni valtioneuvoston periaatepäätös 20 päivältä tammikuuta on kuitenkin varsin erikoislaatuinen. Kannattaa miettiä sitä, mistä säästö tapahtuu. Säästökohteiksi on haettu vanhustentalohankkeita, sairaalanlaajennushankkeita, erinäköisiä palvelurakennuksia, jotka ovat vireillä. Voi asettaa myös kysymyksen alaiseksi säästön todellisuuden sitä taustaa vasten, että kun vuodella näitä hankkeita lykätään, niin eivätkö tänä aikana rakennuskustannukset kuitenkin nouse huomattavasti?

Tällainen koko maahan ehkä tasapuolisuuden vuoksi ripoteltu säästöohjelma ei myöskään ole perusteltu yleisellä suhdannepoliittisella tilanteella, niin kuin hallitus on esittänyt. Ei ole rakentamisen ylikuumenemista Kokemäellä, jossa on vanhustentalohanke, ei ole Raumalla rakentamisen ylikuumenemista, jossa on samoin vanhustentalohanke, Satakunnan keskussairaalan laajennus, joka lykätään lähes vuodella eteenpäin, olisi kipeästi rakentamisen tarpeessa. Satakunnan keskussairaala on ahtain maamme sairaaloista, ja kannattaa mainita, että se on suurin ei-ylipistollinen keskussairaala, joka meillä maakunnassa on. Tässä mielessä hallituksen kuvitellut säästötoimenpiteet kohdistuvat varsin ikävällä tavalla sellaisiin toimiin, jotka olisivat parantamassa ihmisten elämistä tai terveyttä.

Perusteluissa viitataan myös valtion palveluksessa olevan henkilöstömäärän supistamiseen noin 3 000:lla. Ed. Mäki-Hakola haki Tanskasta esimerkin ja viittasi, että siellä on pyrkimyksenä noin 100 000 virkapaikan vähentäminen, mutta ei asiaa pidä mielestäni näin rinnastaa. Minä rinnastaisin pikemminkin kysymyksen niin, että valtio toisaalta pyrkii vähentämään virkapaikkoja, mutta jättää samanlaisesti työllisyyslain velvoitteet omissa valtion virastoissa ja laitoksissa hoitamatta. Tämä on erittäin huono ja ikävä asia valtion taholta.

En halua puuttua ed. Mäki-Hakolan valtion palveluksessa olevista henkilöistä käyttämiin sanontoihin. Minusta hänen käyttämänsä puheenvuoro oli erittäin loukkaava ja ikävä siltä osin, kun hän kuvasi valtion palveluksessa olevaa henkilöstöä.

Herra puhemies! Kansalaisten on kyllä syytä tietää myös se, että hallitus lupaa tässä perusteluissa, että velkojen korkojen vähennysoikeutta rajoitetaan asteittain ja että asiaa selvitetään yhdessä Suomen Pankin kanssa. Asia on mo-

nessakin mielessä hyvin mielenkiintoinen. Myös on puhuttu siitä, pitäisikö ensiasunnot suojata niin, että niiden osalta korkovähennykset jatkossa sallittaisiin. Mutta kannattaa ottaa huomioon se, että ensiasunnot ovat eri kokoisia. Ne sijaitsevat eri alueilla, kalliilla ja vähemmän kalliilla paikkakunnilla. Tulee vaihe, jossa perhe perustetaan ja joudutaan hakemaan isompi asunto, ja olisi kohtuutonta, että tällöin ei enää korkovähennysoikeutta olisi. Samoin myös siinä tapauksessa, kun perhettä kohtaa sellainen onnettomuus kuin avioero, yleensä toinen avio puoliso saa asunnon, mutta toinen mahdollisesti uutta perhettä perustaessaan on sitten sen tilanteen edessä, että joutuu hakemaan uutta asuntoa, ja näin ollen hänkään ei sitten korkovähennysoikeutta enää saisi.

Herra puhemies! Me olemme kiinnittäneet näihin asioihin valiokunnan mietintöön liitetystä vastalauseesta vakavaa huomiota ja olemme sitä mieltä, että asuntolainojen verovähennykseen on sitten vasta syytä kajota, kun on selvitetty, millä tavalla asumista kokonaisuudessaan tuetaan. Olemme myös sitä mieltä, että ensiasunnoilta pitäisi poistaa leimavero. Tätä koskien me tulemme yleisperusteluihin liittyen jättämään kaksi lausumaa.

Mitä tulee tähän keskusteluun valtionyhtiöistä ja Rautaruukin osakepääoman jäädyttämisestä ja yhtiön pörssittämisestä, niin kiinnittäisin nyt, edustajat, muutamaan asiaan huomiota. Kansanomainen sanonta sanoo: kun pirulle antaa pikkusormen, se vie koko käden. Tässä on kysymys yksityistämisestä ja keskustella voidaan sitten rajoista, onko valtion osuus kaksi kolmasosaa vai 51 %. Jos se sitä on, niin voidaan todeta, että muodollinen valtiolla säilyy, mutta asiallisesti valtionyhtiöitten toimintalinja ja -politiikka on jo siltä osin muuttunut, että osakeyhtiölaissa on vähemmistösuoja. Vähemmistöosakkaat voivat estää yhtiöjärjestyksen muutokset, voivat ratkaisevasti vaikuttaa valtionyhtiöitten harjoittamaan toimintapolitiikkaan, mm. aluepolitiikkaan, työllisyyspolitiikkaan jnp.

On aika mielenkiintoista, että pörssiin menoa on perusteltu sillä, että saataisiin löysää rahaa. Näin se saattaa olla, ja tähän asiaan liittyy monenlaisia ongelmia. Mutta tässä ei ole kiinnitetty lainkaan huomiota siihen, että valtionyhtiöt tekevät myös verrattoman hyvää tulosta. Otokumpu viime vuonna 1,2 miljardia markkaa, jolla jo aikamoisia investointihankkeita rahoitetaan. Ja jos katsotaan, millä tavalla valtion-

yhtiöt tässä maassa 1980-luvulla ovat menestyneet, niin voidaan sanoa, että lähes poikkeuksetta kotimaassa varsin hyvin. Koko 1980-luvun aikana valtionyhtiöitten kansainvälistyminen on ollut ennennäkemättömän nopeata, eli valtionyhtiöitten rahoitus- ja pääomahuolto sinänsä ei ole ollut este niitten kehittymiselle. Mutta arvelen niin, että kaikki ne perustelut, joita on esitetty, tähtäävätkin yksinomaan siihen, että valtionyhtiöt pirstotaan ja yksityistetään. Uskallan ryhtyä ennustajaksi todetessani tältä paikalta sen, ettei varmasti kulu viittä vuotta enempää, kun jo niiden valtionyhtiöitten taholta, jotka ovat pörssiin menneet tai sinne havittelevat, puhutaan avoimesti siitä, että valtionosuutta on alennettava vielä 51 %:sta. Tällä ajalla on saatu se raha sisälle, mitä saatavissa on. Silloin neljän viiden vuoden kuluttua ollaan siinä tilanteessa, että pitää tehdä muita järjestyliä. Näinhän tämä asia minun mielestäni kulkee.

Herra puhemies! Tässä lisäbudjetissa on tosiaan tuo 140 miljoonan markan muutos niin, että työttömyysturvan peruspäivärahasta on rahoitettu YK:n Namibia-joukkojen menot. Me olemme valtiovarainvaliokunnassa sinänsä hyväksyneet tämän asian, koska saatujen selvitysten mukaan on osoitettavissa se, että työttömyyden laskun kautta on säästymässä tältä momentilta mainittu määräraha. Mutta, herra puhemies, me olemme erittäin tyytymättömiä siihen, että hallitus ei ole lainkaan tässä hyvässä taloudellisessa tilanteessa kiinnittänyt huomiota työttömyysturvan peruspäivärahan tasoon. Ed. Mäki-Hakola, vuodesta 1985 siihen on tehty ainoastaan inflaatiokorotukset, mutta ei laisinkaan ns. tasokorotuksia. Ainoastaan indeksimukaiset korotukset työttömyysturvan peruspäivärahaan on tehty jälkikäteen. Näiden kaikkien huonoimmassa asemassa olevien ihmisten aseman parantamiseen, joita on sentään kymmeniä tuhansia myös tässä maassa, ei ole hallitus kiinnittänyt minkäänlaista huomiota. Sen vuoksi, herra puhemies, me tulemme pääluokakohtaisessa käsittelyssä tekemään esityksen, joka lähtee siitä, että työttömyysturvan nykyistä peruspäivärahaa tulisi korottaa jokaiselta työttömyyspäivältä 100 markkaan, eli noin 3 000 markkaan kuukaudessa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Työvoimaministeriön pääluokassa on muutettu työllisyyden hoitoa koskevia momentteja siten, että velvoitetyöllistämiseen ja harkin-

nanvaraiseen työllistämiseen tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää näihin kumpaankin tarkoitukseen ilman, että olisi rajoitusta siitä, kuinka paljon harkinnanvaraiseen työllistämiseen saa käyttää. Tämä on aivan hyvä poisto. Se mahdollistaa sen, että työvoimatoimistot voivat jo ennen vuoden työttömyyden täyttymistä ruveta toimenpiteisiin työttömän työllistämiseksi.

Mutta tämän rajoituksen poisto ei riitä ratkaisemaan työttömyyden ongelmaa, vaan välttämättä tarvittaisiin näille momenteille lisää määrärahoja. Tämä on tullut esille työvoimapiirien edustajien taholta sosiaalivaliokunnan käsittelössä työllisyyskertomusta. Ympäri maata kaikista työvoimapiireistä on nimenomaan korostettu sitä, että harkinnanvaraiseen työllistämiseen tarvitaan lisää määrärahoja, jotta he voivat tehtävänsä suorittaa ja jotta he voivat työttömyyttä vähentää. Työllisyyslaki on osoittanut jo toimivuutensa puutteistaan huolimatta. Siihen tarvittaisiin parannusta, mutta vähintään nykyisen lain puitteissa voitaisiin tehdä, olisi, että lisättäisiin harkinnanvaraisia määrärahoja ja siten mahdollistettaisiin entistä suurempi työllistäminen. Tämän vuoksi me tulemme esittämään tähän muutokset yksityiskohtaisesti.

Herra puhemies! Mielestämme myös työttömyysturvan peruspäivärahaan olisi ollut nyt varat tehdä korotukset jo heinäkuun alusta, joten kannattamme SKDL:n eduskuntaryhmän esityksiä.

Lopuksi kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Esitellään menot.

Pääloukka 23

Luku 25 Valtioneuvoston edustus- ja virka-huoneistot, hyväksytään.

Pääloukka 24

Luku 99 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

Pääloukka 27

Luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistyö, hyväksytään.

Pääloukka 28

Luku 64 Eräät valtion kiinteistömenot, hyväksytään.

Pääloukka 29

Luku 10 Korkeakoulut ja luku 60 Valtion ammatilliset oppilaitokset, hyväksytään.

Pääloukka 30

Luku 31 Maataloustuotteiden hintatuki ja luku 32 Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet, hyväksytään.

Pääloukka 31

Luku 27 Vesitiet, hyväksytään.

Pääloukka 33

Luku 17 Työttömyysturva.

Keskustelu:

Ed. Laaksosen: Herra puhemies! Viitaten äsken käyttämäni puheenvuoroon ehdotan, että momentin 51 perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta edellyttää hallitukselta, että työttömyysajan perusturvaa nostetaan pitäen päämääränä sitä, että se nousee 3 000 markkaan kuukaudelta."

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Kannatan ed. Laaksosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laaksosen ed. Vähäkankaan kannattamana ehdottanut momentin 51 perusteluihin I vastalauseen mukaista lausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 44 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 32 Kuntien järjestämät sosiaalipalvelut, luku 77 Kuntien järjestämä ympäristöterveydenhuolto ja luku 78 Kuntien järjestämä kansanterveysyö, hyväksytään.

Pääluokka 34

Luku 50 Työllisyyden hoito.

Keskustelu:

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Ehdotan, että momentille 34.50.02 otettaisiin lisäyksenä 500 000 000 markkaa harkinnanvaraisesti työllistettävien lisätyöllistämiseen, siis valtion palkkamenoihin.

Edelleen ehdotan, että momentille 34.50.30 myönnettäisiin lisäyksenä 300 000 000 markkaa harkinnanvaraisesti työllistettävien lisätyöllistämiseen eli siis valtionosuuteen kunnille.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan ed. Löyttyjärven ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Löyttyjärvi ed. Stenius-Kaukonen kannattamana ehdottanut

1) momentille 02 lisäystä 500 000 000 markkaa; ja

2) momentille 30 lisäystä 300 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Löyttyjärven 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Löyttyjärven 1) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 45 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 65. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Löyttyjärven 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Löyttyjärven 2) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 47 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Tulo- ja menoarvion kattamista tarkoittava mietinnön kappale hyväksytään.

Esitellään mietinnön perustelut.

Keskustelu:

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Ehdotan, että mietinnön perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta ei hyväksy lisämenoarvioesityksen perustelujen sivulla 2 mainittua Rautaruukki Oy:n osakepääoman korotukseen tarkoitetun 50 000 000 markan määrärahan jäädyttämistä ja edellyttää, että hallitus huolehtii varatun määrärahan käyttämisestä Rautaruukin osakepääoman korottamiseen."

Ed. Laaksosen: Herra puhemies! Kannatan ensin ed. Vähäkankaan ehdotusta ja lisäksi, viitaten I vastalauseeseen, ehdotan kahta perustelulausumaa:

1) "Eduskunta edellyttää hallitukselta, että se luopuu valmistelemasta asuntolainojen korkovähennyksen supistamista ja valmistelee sen sijaan esityksen siitä, miten vähennys tehdään vastedes verosta."

2) "Eduskunta edellyttää hallitukselta, että se valmistelee esityksen omaan asumiseen käytetyn asunnon vapauttamisesta kaupan ja lainan osalta leimaverosta."

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Kannatan ed. Laaksosen molempia ehdotuksia.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että valtionosuus- ja -avustusjärjestelmän uudistamista koskevien selvitysten ja ehdotusten lähtökohtana ei saa olla valtion ja kuntien kustannusjaon muuttaminen kuntien tapioiksi."

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Vähäkangas ed. Laaksosen kannattamana ehdottanut perusteluihin II vastalauseen mukaista lausumaa.

Ed. Laaksonen on ed. Vähäkankaan kannattamana ehdottanut perusteluihin

- 1) I vastalauseeseen sisältyvää 1) lausumaa ja
- 2) I vastalauseeseen sisältyvää 2) lausumaa.

Ed. Laine on ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että valtionosuus- ja -avustujärjestelmän uudistamista koskevien selvitysten ja ehdotusten lähtökohtana ei saa olla valtion ja kuntien kustannusjaon muuttaminen kuntien tappioksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Vähäkankaan ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Vähäkankaan ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 67. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laaksosen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen 1) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 47 ei-ääntä; poissa 65. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laaksosen 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen 2) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laineen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 41 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 67. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 58 ja 94 §:n ja lukiolain 32 ja 60 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 12

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

9) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 18 laiksi kuntien yleisestä valtionosuudesta ja yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Esitelyssä olevan lakialoitteen tarkoituksena on korvata niitä valtionosuuksien menetyksiä, joita pienille kunnille säädettiin viime vuoden lopulla ns. pienten valtionapujen kokoamisen yhteydessä. Lakiin sisältyy 5 §, jonka perusteella kunnille maksetaan menetysten korvaamiseksi verotulojen täydennystä. Mutta verotulojen täydennyksen tasoitusrajat ovat liian alaiset. Sen johdosta useat pienet kunnat menettivät

valtionosuutta jopa 0,3 penniä veroäyriä kohti. Esillä olevassa lakialoitteessa ehdotetaan tasotusrajojen nostamista kuntien aseman helpottamiseksi.

On väitetty, että harkinnanvaraisella avustuksella voidaan auttaa kuntia. Se on kuitenkin osoittautunut keinona riittämättömäksi. Kunnille aikaisemmin maksettujen valtionosuuksien on laajasti vähennetty näitä valtionosuusasteikkoja heikentämällä. Näitäkään menetyksiä ei ole köyhille kunnille korvattu, vaikka joiltakin osin niin on luvattu.

Arvoisa puhemies! Hallituksen verouudistuksen antama suurituloisten ja rikkaiden verotuksen keventyminen rahoitetaan keskituloisten verotusta koventamalla. Kunnallisen veroäyrin hinnan nousu useissa kunnissa lisää epäoikeudenmukaisella tavalla vielä enempi keskituloisten verorasitusta ja myös pienituloisten veroja siten, että väitteet edes pienituloisten verotuksen keventymisestä eivät ole tosia.

Toivon, että tämä aloite otettaisiin käsiteltäväksi ja että sen ehdottamalla tavalla lievitettäisiin veroäyrin hinnan nousupainetta köyhissä kunnissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ensi perjantain täysistuntoon

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3

seuraavaan täysistuntoon

11) Lakivaliokunnan mietintö n:o 3 (HE n:o 220/1988 vp.)

12) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE n:o 9)

13) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 240/1988 vp.)

14) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2 (HE n:o 241/1988 vp.)

15) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3 (HE n:o 230/1988 vp.)

16) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 4 (HE n:o 16)

17) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 11)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 16.25.

Täysistunto lopetetaan kello 16.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin